

MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA ART I POLITICA

Preu: 30 cèntims - Corts Catalanes, 589 - Tel. 11430 - Subscripció: 3'50 pessetes trimestre

Any VI. Núm. 277 - Barcelona, dijous, 24 de maig de 1934

Que n'és de fàcil passar per intel·ligent repenjent-se en tota una dictadura!

Però mireu si n'ha d'ésser poc Calvo Sotelo, que ell mateix s'ho havia arribat a creure.

L'ACTUALITAT POLITICA

Una fantasma desinflada i altres fets diversos

L'antirepública tenia un *papu* de la seva exclusiva propietat. El tenia, i ara no el té. Aquest personatge es diu Calvo Sotelo i és ex-ministre de la Dictadura. Vivia retirat a París, d'ençà de la proclamació de la República. Respirava periòdicament a *La Nación*, mitjançant uns articles infatuats i verinosos. A més d'un els feia basarda. «Quan torni Calvo Sotelo—deien—, serà la fi de la fi.» L'home tenia fama d'ei-

Prieto

xerit i, a més, ple de mala bava contra un règim que li havia trencat les oracions, ultra una brillant carrera d'anguila burocràtico-político-financera.

Tenia fama d'eixerit i, cosa que encara és més, d'intel·ligent; tot plegat perquè comptava amb un bon expedient acadèmic. Es clar que aquesta fama d'intel·ligència necessitava, per a poder-se mantenir, de tot el suport d'una dictadura. Però ni amb aquest excepcional avantatge quedà prou ben demostrada, als ulls dels que no combreguen amb rodes de molí, la intel·ligència d'aquell home capaç d'arruïnar el país si arriba a ésser ministre un parell d'anys més.

Era, doncs, l'esperança de les dretes; venia després de la religió, la propietat i la família. Ja ningú no se'n recordava d'aquella baixa de la pesseta que va fer tronollar, durant els últims mesos de la gestió del «joven maurista» al ministeri d'Hisenda de la Dictadura.

També semblava que ningú no volgués recordar-se que en la gestió del jove Calvo Sotelo hi havia una colla de fets delictius; per molt menys han estat condemnats simples ciutadans, i molt més hauria d'ésser-ho un ministre que ha abusat del càrrec, en un país amb una certa sensibilitat. Es clar que en un país així, ja hauria estat impossible, de bones a primeres, que un home com Calvo Sotelo pogués passejar-se tranquil·lament.

Era el símbol de tots els odis, i, com diem, el *papu* de l'antirepública. Quan els senyors Canons de tot Espanya exclamaven, posant els ulls en blanc: «Vaja, que no diguin! En temps de la Dictadura no passava tot això!», mentalment s'encomanaven a Calvo Sotelo.

I es dissolgueren les Constituents que li havien refusat el seient. L'home havia estat elegit vocal del Tribunal de Garanties Constitucionals. Llavors fou elegit diputat a Corts. Des de Gil Robles, passant pels carlins fins al vell Lerro (da Infanta Isabel de la República), treballaren una amnistia per a fer-li possible el retorn. Gràcies a això les presons s'obriren i el partit del decrepít *caudillo* radical es partí en dos bocins asimètrics, que donaren raó a la dita del mal profit dels diners de Judas.

Arribà el *papu* a Madrid. Parlà. Fracassà. En nom de les Constituents el desinflà Indalecio Prieto. En nom del govern, fins el ministre Marraco. Havia estat pedant i difús i per tot bagatge ideològic duia la mòmia d'un general. Despitat pel poc èxit, es deixà anar fins a dir que tant se li'n donava del passat. I fou liquidat com a *papu*. Calvo Sotelo o l'«etern jove... maurista».

***

Un altre fet divers ben pintoresc és el de l'escissió que el senyor Martínez Barrio ha assenyalat dintre el partit radical de Lerro.

Els catalans, i sobretot els barcelonins, no podem parlar ni de l'ex-emperador del Paral·lel ni de la seva tropa sense riure per sota el nas. Les anècdotes municipals barcelonines més saludables contenen d'ell i de la colla que l'envoltava. Si fos possible que els ideals tinguessin personalitat jurídica, el mot República els podria demanar

dany i perjudici a tots plegats. Ah! tant al Pla de l'Os com als Josepets, tothom sap de què va aquell senyor gros que anys enrera duia grans bigotis i un *jipi* amb la bandera bicolor per cinta i els caricaturistes el pintaven amb un ull al melic, enmig d'una panxa ben rodona, brollant d'un botó de l'armilla.

Costava de creure a qualsevol català i republicà, que del partit de l'ex-emperador del Paral·lel pogués sortir-ne gran cosa de bo. De totes maneres, ens havia arribat a semblar que, a fi de comptes, ja era prou, Ebre enllà, que hi hagués una força republicana. Hom havia arribat a fer una distinció entre radical i lerroxista. Aquest darrer era, en termes generals que comporten excepcions, un producte curiós propi del nostre clima. Fins hi havia qui creia que el llast lerroxista barceloní era feixuc àdhuc per al mateix Lerro.

Optimisme evidentment excessiu... encara que, per diversos atzars, el seu partit últimament contingué algun republicà de bona fe. Naturalment que, tinguda en compte aquesta química, la composició era molt inestable; el primer dia tot se n'havia d'anar en orris.

Ha estat així. Cosa curiosa a remarcar és que els sectors més típicament lerroxistes són els que han restat fidels al pacte amb les dretes. La gent de principis s'ha decantat cap a l'esquerra. Si no hi hagués sin altres arguments, aquesta tendència de les dretes espanyoles a acoblar-se amb els elements més estrafolaris (per parlar amb

Calvo Sotelo

eufemismes), amb un March, amb un Lerro, bé provaria llur falta de to i llur indiferència en matèria d'ètica.

A Catalunya l'ensepegada dels lerroxistes encara ha tingut una repercussió més còmica: *La Veu* es burla dels dissidents i aplaudeix els lerroxistes més autèntics: l'Emiliano Iglesias; heus ací el gran home que ells somien; l'amic de la religió, de la família, i, naturalment, de la propietat.

La bala que encara duu al cos el senyor Cambó diu que se li ha fos de vergonya.

Els Dijous — Blancs

La gent viatja molt més ara que abans, perquè hi ha més facilitats de comunicació, d'una banda, però, d'altra banda, també perquè l'esperit dels temps moderns no és, almenys en certes manifestacions, tan resclosit com el d'altres temps. A més a més, també deu haver-se de comptar, entre les causes que fan viatjar ara més que abans, amb la influència del contagi i la de la propaganda turística.

Sigui el que sigui, el fet és que es viatja molt més que abans, en quantitat i en qualitat. Aneu a saber si, tal com ja algunes temporades varen posar de moda alguns literats, sobretot francesos, l'afició a viatjar no és més que una forma del desig d'evasió. De fet, encara que en molts casos no hi hagi, en principi, el desig, hi ha els efectes. Ja és vella l'observació de la utilitat dels viatges com a remei contra les preocupacions, com un saludable canvi d'ambient i una renovació de sensacions, d'excel·lents resultats per a la fatiga mental i les obsessions de tots els graus.

Els experts diuen que els viatges per mar són d'un gran efecte sedant, superior al dels viatges per terra, més sacsejats i arremolinats, més plens de presses i d'entrebancs. Però, més o menys sedants ho són — semblava — tots els viatges.

I diem semblava perquè ara acabem de veure i de tocar el cas del nostre vell camarada Brunet, que, com saben els lectors de *La Veu*, i fins els que no en són, acaba de fer un viatge a Terra Santa.

Tothom esperava que l'escriptor dotat que és Manuel Brunet traqués un gran partit de la seva anada pel Mediterrani, que ens produís, si no un llibre, una sèrie d'articles escrits com ell sap fer-ho. També s'esperava que aquest viatge assenyalsés una treva de les seves obsessions polítiques i personals, tan copiosament explotades.

L'home, que estava tant de mal humor per la situació política de Catalunya i d'Espanya tota, s'esbargiria i retrobaria aquella joia de viure que en gran part havia perdut des de pocs anys del seu ingrés a la Lliga. Ara — pensàvem — passarà un parell de mesos felicitós, sense haver d'admirar els homes de la Lliga i haver de denigrar els que no en són. Ara ja en tindrà prou, per a alimentar-se l'esperit, amb la visió de terres i gentes noves, revivint tot el que ha llegit abans del viatge i veient amb els propis ulls les il·lustracions, tan largament contemplades per ell, de la Bíblia de Montserrat i dels llibres del P. Ubach.

I vetaquí que Brunet, en tot el seu viatge, vinga trobar motius per a revivir les seves obsessions de comentarista de *La Veu*. La policia anglesa li recorda — peyorativament, és clar — En Selves; troba que l'estàtua de Xèix-el-Belad, del Museu del Caire, s'assembla a En Riera de Martorell; a l'Acropolis li sembla veure En Nicolau d'Oliver, i pensa que aquell dia el nostre hel·lenista presideix una manifestació de rabassaires; el 14 d'abril — justament — rep a Jerusalem un paquet de Veus i se les empassa per a nodrir el seu foc interior...

Per a fer un viatge així, no calia moure's del segon pis de l'Ateneu ni del carrer de Ferlandina.

El viatge que havia de fer Manuel Brunet, és paradoxalment ara que el farà. Ara, quan pensi en En Selves, li vindran a la memòria els països que ha visitat on Anglaterra té cura de l'ordre; En Riera de Martorell el farà pensar en l'art egípciu; quan ataquí A. C. R. i En Nicolau d'Oliver com a polític, se li posarà davant dels ulls la meravella de l'art grec.

I així, tot escrivint nerviosament, s'interrompra per a veure en la imaginació el seu viatge al Pròxim Orient, i quan, el nas en l'aire i amb les mans que aguanten el bastonet al darrera, passà per Barcelona tot maleint un Ajuntament on els seus no tenen majoria, la memòria se li poblarà d'imatges i de sensacions d'altres terres.

MIRADOR INDISCRET

Es natural

Aquells que, flacs de veïns, es planyien que a Barcelona no hi havia una intensa vida de societat, no tindran motius de tanta queixa en saber que al Centro de los Castellanos s'hi mena una vida de societat a tota marxa, amb les consegüents reunions dansants extraordinàriament concorregudes per senyorettes de bon pamet.

Val a dir, però, que aquesta vitalitat li pervé del fet d'haver traslladat el domicili social del xalet Juncadella del carrer de Consell de Cent a l'entresol del passeig de Gràcia, cantonada Aragó, la galeria del qual dona a la Station Service.

(Si no anem errats, en aquest entresol havia viscut la ballarina Aurea de Sarrà, entre coixins, gossos vius i dissecats, retalls de diari, quincalleria i altres objectes destinats a criar pols.)

Les tauletes de refresc de la sudita *verandah* són les més sollicitades per l'element femení, a l'extrem que, a voltes, s'ho han de fer a palletes.

Com sigui que un galant minyó es planyia d'aquesta preferència que sovint desanima el ball, li fou replicat per la més eixerida de les vallisoletanes:

—Va verás, chico, por aquí se detienen muchos pollos de Packard!

"Tutti contenti"

El benemèrit Centro de los Castellanos té també les seves seccions de beneficència, entre elles un *ropero* que cobreix moltes necessitats i al qual la seva presidenta batejà amb el nom de Ropero de Santa Teresa.

El sector esquerroide s'afanyà a protestar i proposà que s'anomenés Ropero Carlos Marx.

Per tal de partir la diferència, els moderats han sotmès a l'aprovació de la Junta que d'ara en avant se'n digui Ropero José Zorrilla.

Sembla que l'èxit d'aquests darrers és assegurat.

Eficiència

Per les Joventuts de l'Ateneu Democràtic Regionalista de Poble Nou ha estat formada una «penya» anomenada *Boliche*.

Els trenta anys de catalanitat de la Lliga comencen a donar el seu fruit.

Una frase de cinc plans

Ens queixem de la producció cinematogràfica dita *nacional* i resulta que ens queixem, potser, sense raó.

Només cal escoltar el senyor Rafael Arcos...

La cinematografia espanyola, si l'hem de creure, està fent uns avenços considerables. Cada dia es perfecciona.

Aviat estarà a l'alçària del cinema estranger.

—Agafem, per exemple — explicava l'altre dia l'Arcos a uns amics —, una frase com «Que te crees tú eso!» Sabeu com la interpretem, al llenc, aquesta frase? La interpretem mitjançant cinc plans diferents.

Un contertuli no pogué per menys que exclamar:

—Que te crees tú eso!
—Cinc plans, sí, senyor! — insistí Rafael Arcos.

El fotògraf Gaspar, que li porta sempre la contrària, li preguntà:

—No ens ho podria fer per quatre?

En un carreró de Nàpols

En Manuel Brunet ha tornat de la seva excursió a Orient.

Mil anècdotes diverses donen un to pintoresc a la relació que fa En Brunet d'aquest viatge.

La més divertida és la que conta de Nà-

pols, ciutat en un carreró de la qual es va mig perdre, abstrert, el nostre home, quan estava ja de retorn.

Li sortí al pas un individu amb aire de bandoler i lluint un bigotis com un temple.

—Una dona francesa? Una italiana, potser?

En Brunet féu, amb el cap, que no estava per brocs.

L'altre, però, continuà:
—Voleu una russa, doncs? O bé preferirieu una hongaresa?

—Res de dones, deixeu-me tranquil! — contestà, ja enfutimat, En Brunet.

L'home del bigoti no es donà encara per vençut:

—I jo, senyor?

Finor radical

Per tal d'assistir als actes celebrats la setmana passada en honor dels marins japonesos, vingué de Madrid el radical Rocha, actual ministre de Marina i ex-ambaixador. En el programa d'actes, hi havia diversos àpats, i això ens ha dut a la memòria aquell banquet diplomàtic en què al senyor Rocha li tocà de seure al costat de la muller de l'ambaixador nordamericà.

La conversa no era pas massa brillant ni seguida. En un moment d'interrupció, el prohom radical, per a fer alguna cosa que trenqués el glaç, punxà delicadament una oliva amb un escuradents i la presentà a l'ambaixadora...

Un amic nostre, que per raons del càrrec ha hagut de menjar algunes vegades amb ministres radicals, d'aquest govern i de l'anterior, es va quedar parat, la primera vegada de seure amb ells a taula, de veure'ls dur-se del plat a la boca, els pèsols amb el ganivet, amb la consegüent pluja dels rellics del ganivet al plat, i altres maneres singulars de fer servir els coberts.

Naturalment, aquesta gent deuen llur formació mundana a les *meriendas fraternales* del Coll.

Els amics són per a les ocasions

Un dels dies que el senyor Rocha era a Barcelona, passava tot sol per davant de la terrassa d'un cafè on seien alguns periodistes.

Dos d'aquests s'alçaren sollicitament a saludar el ministre radical.

Acabades les abraçades i les exclamacions, quan tornaren a seure entre els companys, un d'aquests comentà:

—Sí que sou amics! Si ho hagués sabut...

—Què, que potser haves de dir-li alguna cosa?

—Res, home; si m'ho arribava a pensar, us hauria pregat que el demanéssiu per a mi un passí per als banys...

Protocol especial

El germà d'un dels que s'havia alçat a saludar el senyor Rocha, havia romàs quiet al seu lloc, amb gran estranyesa dels circumstancians.

—I tu — li preguntà un, amb ganes de vejar-lo una miqueta —, que no tens amistat amb el ministre?

—Home, Déu n'hi dó; però jo només li dic *Hola!* Em sembla que per a un ministre de Marina que no ha navegat gaire ja n'hi ha prou.

Un «Don Clodoaldo»

Entre l'oficialitat de policia, encara hi ha qui no sembla haver-se adonat que del 14 d'abril de 1931 ençà, en aquest país ha passat alguna cosa.

I així, no fa molt, un d'aquests supervivents d'una mentalitat anacrònica demostrà a grans crits la seva indignació perquè sentia que uns policies de la Generalitat parlaven en català.

Després d'haver-se esbravat, l'home hagué d'examinar alguns acabats d'ingressar al cos.

—A ver — preguntà a un xicot —, digame què es coacció.

—Lo que usted acaba de hacernos ahora — respongué l'altre, impertorbable.

Punt de vista

El Malagueta és un enllustrat ambulant el camp d'acció del qual són els cafès i bars de la Rambla, sobretot de la part d'avall. Ben entès, els cafès i bars que li permeten l'exercici de la seva professió.

Fa poc, el Malagueta servia un client asidu, el qual parlava amb el seu company d'una qüestió del dia: el traspass a la Generalitat dels serveis de Justícia.

—Si a mi me diesen la Justícia...—intervingué el Malagueta.

—La Justícia? Y qué harías tú con la Justícia, Malagueta?—hagué de preguntar-li el client, amb legítima curiositat.

—Si a mi me diesen la Justícia, ya vería usted, don Rafael, si entraba o no en el Gato Negro...

L'impossible

J. Artigas Alart, que ha mort fa pocs dies a Barcelona, a més a més de portar el seu negoci, era un aficionat a l'escultura, que havia protegit alguns artistes i ell mateix era un dels pocs escultors amateurs que hi ha, ja que l'escultura vol massa ofici i massa fang i massa esquitxos de guix perquè siguin molts els aficionats que s'hi dediquin.

Artigas, soci empedernit de l'Equestre, quan el servia algun barber nou, al moment que aquest, tot posant-li un mirall al clatell, li demanava si li estava bé el tall de cabell, responia, amb la consegüent sorpresa del fadrí:

—Deixeu-me'ls una miqueta més llargs...

—De dia i de nit no parem de desfer la feina de les Constituents, i ara ve aquest ximple a queixar-se que no fem res!

Definicions

Dintre la informació que publicava dijous passat *La Noche* de la divisió del partit radical, hi havia un telegrama que duia aquest títol: *Maticomio que no puede sostenerse*.

Ens sembla una mica fort.

Aquests artistes!

Dijous passat, com a cada representació del Liceu, nombrosos nous funcionaris de la Generalitat ocupaven diverses llotges. En una d'elles s'hi notava la presència d'elements d'Estat Català, amb smokings nous de trinxeta, que comentaven en veu alta els ballets, la política del moment i la bellesa de les senyores.

Tot d'una un d'ells va veure, a les butaques, el nostre gran Manolo, acompanyat de la seva senyora i del pintor Grau Sala.

—Aquests artistes! — exclamà aoinat un prohom d'Estat Català. — Segurament que han entrat de franc, mentre els militants d'Estat Català s'ho han de mirar de lluny.

***

L'escultor Manolo —naturalment— no anava pas d'etiqueta, perquè, com tothom sap, va sempre d'uniforme.

—No en feu cas — explicava —; la gent es pensava que vaig vestit de rus.

Els que van de bòlid

A la sessió MIRADOR de divendres passat, un matrimoni entrà al cinema en el precís moment en què a la pantalla apareixia aquella escena de *L'Age d'or* en la qual un senyor d'aspecte d'allò més formal i vestit com tothom es passeja per un jardí amb un pa de barra al cap.

—Això — preguntà la senyora — és allò que vas veure ahir de la Lilian Harvey, *Jo sóc Susanna*?

—No, no ho vaig pas veure — feu el marit, estranyat. — Això deu ser *Maria*, que anunciaven que s'estrenaria...

Massa modestia

En la darrera sessió de cinema amateur celebrada al Centre Excursionista de Catalunya, aprofitant un interval de la projecció, el secretari de la secció de cinema senyor Sabat advertí a la concurrència que uns guàrdies d'assalt de la Plaça de la República s'havien adonat d'un automòbil que feia estona que estava estacionat a la plaça amb els llums encesos i que ho havien anat a comunicar per si es trobava allí el seu propietari.

La notícia fou comentada, però ningú no es donà per alludit. Un dels que componen el jurat se n'admirava amb estranyesa:

—Una ocasió tan magnífica! Només caldria aixecar-vos del seient i tothom us faria propietari de l'automòbil. Aquesta modestia ens ha de perdre!

Els que vigilen

Durant aquesta sessió i com sigui que a la pantalla es projectava un film amateur de no massa bon veure, un element del jurat, aprofitant la foscor d'unes escenes, s'esquitllà cap a fora la sala.

En Jeroni Moragues, que se n'adonà, cridà molt baixet al que fugia:

—Ep, Martínez Barrio!...

Florilegi

Només de les ximpleries que hom pot sentir per la ràdio, podríem omplir cada setmana columnes senceres.

Vegeu mostres del lèxic del locutor de l'emissora local de ràdio que donà compte del curs del combat Uzcudun-Schmeling.

Referint-se a un dels contendents, per designar l'altre digué repetidament: *«l'ur adversari»*. Traduí *round* per *reempresa*, fins que potser algú l'advertí i digué represa. Parlà del dolor rebut per un dels boxadors (anomenats sempre per *el boxejadors*). Cometé innombrables incorreccions de pronunciació i morfologia.

Poguérem anotar moltes frases de l'alt valor pintoresc de les següents:

«Cerca el cos a cos...», la qual cosa refuta l'alemany.

«Uzcudun, dels cops rebuts a la cara pel seu adversari, la té bastant desfigurada.»

Un cop «que va a caure als guants de Schmeling.»

«Fa unes *muecas* que volen demostrar que sent un dolor al ventre.»

«Acaba de començar la tercera reempresa.»

«Acaba d'acabar la sisena represa.»

«De sortida, Uzcudun entra al cos de Schmeling.»

«Uzcudun entra en el cos de Schmeling.»

«Pretensions d'entrar al cos de Schmeling.»

«Intenta entrar al cos de Schmeling.»

«Acaba de produir diversos cops de croxet.»

«Uzcudun, producte d'aquests dos cops, torna a sangrar.»

«Està sangrant de la cara.»

«Uzcudun torna a entrar al cos de Schmeling.»

«La cella superior de l'ull esquerre d'Uzcudun.»

Etc., etc., etc. (perquè hauríem de reproduir tot, absolutament tot, el que va dir.)

Tot això declamat amb un to solemne i enfàtic, que donava encara més relleu als selectes disbarats. A més, aquest senyor palesà una manca d'informació molt sorprenent en un redactor esportiu. Després del desè *round*, digué que s'havia acabat el matx, i, és clar, immediatament hagué de rectificar, demostrant que fins a aquell moment ignorava les condicions del combat.

Atrament, aquest redactor esportiu que saboteja tan copiosament la llengua catalana, es veu que no presència el matx. Hom sentia perfectament una veu que li dictava la informació.

I el clou d'aquest reportatge de segona mà foren les frases finals:

«...El matx Uzcudun-Schmeling, la informació del qual ha estat oferta als radiolents per la casa X. X... La casa X. X. agraeix als senyors radiolents que hagin escoltat i els recorda que al seu establiment del carrer de...», etc., etc.

La gent vista per La Maranya, S. A.

La raó social Estabilit Mauri i Xava París, fundada l'any 19... marxava com una seda. Fa poc temps que, degut a unes discrepàncies produïdes en el si de l'entitat sobre el repartiment, més o menys equitatiu, de la moneda recaptada el dia del matx final de campionat de futbol, celebrat a l'Estadi, l'entitat es disgregà. Xava París deixà de formar-ne part. Des d'aquell dia treballà pel seu compte.

L'entitat es dedica, exclusivament, a la tasca de vigilar els cotxes que davant dels cinemes i dels teatres esperen els seus respectius propietaris, mitjançant una retribució, modesta i alhora voluntària.

D'entitats per l'estil, a Barcelona en funcionen d'altres. No cal dir que acompanyen una funció de caràcter social important, ja que, cas de no existir, és molt probable que, a la sortida dels espectacles, els propietaris dels cotxes, els quals s'han passat tres hores seguides al cinema Urquinaona, per exemple, ben repapats al seient, fruit amb els llanguiments fetillers d'espiga de Greta Garbo, es trobessin que el seu Packard o el seu Citroën, nous de trinxeta, havien volat miraculosament de la vorera del carrer.

Tot i la vigilància de les dites entitats, de tant en tant, encara, es troben que, en sortir del cinema o del teatre, hom els ha furtat el tap del radiador o les eines. Què passaria, doncs, si no existissin les raons socials Estabilit Mauri & Co.?

***

D'entitats d'aquesta mena en funcionen, de fet, tres. De dret, només una, la qual està constituïda legalment i és emparada per les autoritats. Vol dir que les altres dues funcionen, si no al marge, al xamfrà de la legalitat.

La primera està formada per invàlids. Compten amb l'autorització de l'Ajuntament per tal de poder funcionar. Els que la componen van uniformats. S'assemblen als guàrdies de parcs. Les altres dues són de formació lliure. S'ajunten tres companys, es planten al davant d'un cinema, donen una ullada als cotxes, esperen que en surti el públic i, aleshores, obren les portelles. La moneda que cau, és el jornal. La primera d'aquestes entitats té uns reglaments degudament aprovats. Les altres dues, no; els porten de memòria. Entre aquestes dues darreres i la d'invàlids la competència és molt viva.

S'anomenen així: la Maranya del Paral·lel i la de l'Eixample, noms que indiquen ja llur radi d'acció respectivament.

Generalment funcionen per separat. I també existeix entre totes dues una certa rivalitat. La de l'Eixample no vol tenir tractes amb la del Paral·lel. Tot i això, el dia que es celebra un partit de futbol important o una corrida de categoria, aleshores es barreja, més o menys fraternalment, llur personal, car la recaptació sol ésser abundant, encara que, de vegades, la dita fraternitat es posi de manifest a cops de puny.

Els de l'Eixample no volen saber res dels del Paral·lel perquè diuen que aquests, el dia que la recaptació flaqueja, allarguen els dits fins als talls del radiador o al caixó de les eines, per tal de fer-se un suplement. I ells, això no.

Els invàlids acuden als cinemes o als teatres mitja hora abans de començar l'espectacle. Quan aquests hi arriben, els altres ja hi són. Al futbol i als toros hi van una hora abans. La Maranya, però, ja fa estona que hi és.

***

El Xava París és un home petitó, d'uns vint anys, bru, magre, amb el nas molt arromangat i amb una expressió de picardia als ulls que no s'acaba mai. Es dedica a aquesta feina, derivació gairebé directa de la indústria de l'automòbil, de petit. El seu cas és el de la vocació irresistible. La mateixa vocació que empeny els homes a fer-se capellans, missioners o col·leccionista de capicues.

Té família i se n'ha oblidat. De vegades es troba al bar i de sobte es dona un cop al front amb la mà i exclama:

—Té raó! Ara em recordo que tinc família!

Se'n va a veure-la. Al cap d'un parell d'hores torna a ésser al bar, amb una camisa neta.

Menja per les tavernes i dorm al primer jaç que li ve a mà. Va deixar la família per a dedicar-se a guardar cotxes. El destorbava. Si tingués xicoteta, faria el mateix. Si tingués quartos, en comptes de cobrar-ne, encara hi posaria diners al damunt, perquè li deixessin fer la feina amb tranquil·litat.

Darrerament va complir el servei militar a Tarragona. Doncs bé. Els dissabtes feia per manera d'obtenir un permís i baixava a Barcelona. Saltava del tren i se n'anava directament al bar. Damunt l'uniforme es posava unes calces velles i un gec de mecànic; es lligava un cordill a la cintura i a guardar cotxes falta gent. Si això no és vocació, ni mai.

Com que ho fa de molt petit, és un dels erudits de l'ofici. Coneix tots els cotxes particulars de Barcelona i sap qui són els seus propietaris. Sap, àdhuc, el que tenen el costum de donar. Es posa, per exemple, a la Plaça d'Urquinaona, dona un cop d'ull als cotxes que s'esperen, i diu als seus companys:

—Nois, avui farem sis pessetes per cap. I no s'equivoca ni de deu cèntims. El Xava sol anar vestit d'una manera inversemblant; porta unes sabates de *vefilla*. Té el costum de llevar-se molt tard. Això s'ho porta l'ofici. El primer que fa, després de llevar-se, és anar-se'n al bar i desdejunar-se

—són les dues de la tarda— prenent un café amb llet i sucant-hi un *croissant*. S'apodera de *La Vanguardia* i repassa, curiosament, la plana d'espectacles. I tria. Coliseum, Fantasio, París, Orfeo...

—Bé; aquesta tarda em toca el Coliseum. Al vespre aniré al Palau...

Es que al Coliseum estrenen una pel·lícula important i els dies d'estrena hi solen acudir clients bons. Al vespre, al Palau, dona un concert Kreisler, organitzat per la Música «da Camera». Parròquia excellent. Hi

Esperant la «voluntat»

va gent bona. Hi haurà *xota* — que vol dir moneda — en abundància. I es frega les mans de content.

Demà hi ha una cursa de llebrers al camp de Les Corts. Demà passat torjarà el Gallo. Xava París es treu una llibreta de la butxaca i s'ho apunta.

Al cap d'una estona compareixen al bar

Guardacotxes «legalment constituïts»

l'Estabilit i En Mauri i fan el mateix que aquell. Després organitzen una partida de *parchesi*.

—Tu, on vas aquesta tarda? — pregunta el Xava a l'Estabilit.

Aquest respon:

—Em sembla que me n'aniré al Paral·lel a veure cana. I tu?

—Jo aniré a passar la tarda al Coliseum.

L'Estabilit fa l'ullet al Mauri. Hi ha gat amagat. Es que el Xava ha ensumat que l'Alfred Cortot dona una conferència, organitzada pel Conferència Club a la Sala Studium. Sap que hi haurà *xota*. L'Estabilit i Mauri també ho saben i fan el pagès.

L'un vol enganyar a l'altre. Cap a les sis de la tarda s'hi trobaran i faran veure que ha estat una casualitat. Es faran bona cara, tot pensant:

—Així et rebentessis.

Es que l'excés de personal es tradueix en una disminució d'ingressos.

***

Aquesta indústria té, com totes, els seus entrebancs, per bé que en aquest cas agafen la forma d'urbans, de vigilants i de policies, els quals els empaiten. Els que ho fan més acarnissadament són els vigilants, car tenen la mania que els guarda-cotxes fan col·lecció de talls de radiador. La policia i els urbans, en general, fan els ulls grossos. Els veuen treballar, però no els empaiten.

De vegades un policia o un urbà s'acosta a un d'ells.

—Tu, què haces aquí?

—Ver si me gano una peseta.

Li demanen la cédula i l'ensenya. Es de l'any passat. El policia o l'urbà la mira i no s'adona de la data. Després se'l mira a ell, amb una mirada que vol ésser freda i fent una ganxota, amb els llavis, que vol semblar un rictus sever, el repassa de cap a peus i diu:

—Bien, bien — i se'n va.

La S. A. compta amb un uniforme propi. Es un gec blau, de mecànic, bastant tronat. El que se'l posa queda automàticament transformat en un obrer sense feina. Aquest gec té la particularitat que està bé a tots els que se'l posen, tant si són alts com menuts, primos com rabassuts. Es un gec que forma part integrant de l'entitat social. A la S. A. hi ha dos estrangers. Un por-

tugués i un francès. Això vol dir que té categoria internacional.

Ja hem dit que la seva missió consisteix a vigilar els cotxes mentre els seus propietaris respectius romanen a dins dels locals. Ara hem d'afegir que totes les missions són cansades. L'entitat, per tant, s'atribueix unes determinades vacances que consisteixen a anar, a l'hora, al cinema a rebre els cotxes; anar-se'n després al bar a jugar una partideta de *parchesi*, fins a les dotze tocadetes, per a compareixer altre cop al cinema uns moments abans d'acabar l'espectacle, per tal de cobrar els cotxes. Es clar que això només ho fan de tant en tant...

***

—Tu, Xava, que vas a l'Orfeo, aquest vespre?

—No. Que vagin a la m... aquests de la Lliga.

—Jo tampoc. Són uns *tinyarres*.

El cas és aquest. Al vespre es celebra un acte públic, organitzat per la Lliga, a l'Orfeo. Hi parla Cambó, o Ventosa o Abadal. Tant li fa. S'hi entra per invitació i el fet és que la major part de la gent que hi assisteix té cotxe propi... però no en dona ni cinc. El pobre guarda-cotxes que hi fa cap, perquè no els coneix els costums, en marxa maleint-los. El que, tot i saber-ho, hi acut perquè aquell vespre no hi ha res més a pelar i alimenta una esperança — molt lleu, val a dir-ho — de fer un parell de pessetes, se n'ha de tornar amb la cua entre cames i les butxaques buides.

La Lliga no en dona mai ni cinc. S'ho vol tot per a ella. En política com en tot. Així ho pensa, i no s'està pas de dir-ho, el company guarda-cotxes. Amb la particularitat, demés, que algun dels personatges significats d'aquest partit, com per exemple el senyor Ventosa, ultra no donar-los un cèntim, els fa empaitar pel seu xofer.

Ja en pot fer de coses la Lliga, que no comptarà mai amb la simpatia del guarda-cotxes. En canvi l'Esquerra n'hi té moltes. Sabeu per què? Doncs perquè el senyor Ventura, o el Gassol, com ells li diuen, cada cop que assisteix a un acte públic, en baixar del cotxe els allarga dos rals; perquè el senyor Font els dona trenta cèntims i el senyor Companys fa el mateix. Es clar que, per ells, el personatge més important de l'Esquerra i el que als seus ulls hauria d'ésser President de la Generalitat és el Gassol i no el senyor Companys. En això hi ha, des del seu punt de vista, una injustícia evident que ells, que es miren el món i les persones a través del guardar cotxes, no acaben d'entendre prou bé.

L'APERITIV

Pedagogia. — Confesso que estic completament allunyat del món universitari, i encara que tingui molts amics catedràtics i professors i conegui alguns estudiants, quan em parlen d'exàmens i d'assignatures, em fa l'efecte que em parlen de coses que passen en un planeta llunyà. Fa vint anys que no he posat els peus a la Universitat de Barcelona, i si tinc d'ésser sincer, ignoro quins són els professors que avui dia substitueixen aquells antics professors que em varen examinar a mi, i entre els quals n'hi havia de magnífics, per les venerables i hipopòtàmiques llunes que em varen administrar i per la força de l'absurd i de la barra que varen manifestar de vegades.

Sento a dir de tant en tant que la pedagogia en el nostre país va agafant un gran to, que la nostra Universitat cada dia té més grandesa i es va convertint en un instrument perfectament útil i responsable. Com que els que m'ho diuen són persones que intervenen directament en aquest món dels estudis, i a més són homes intel·ligents i honorables, jo em crec de bona fe llurs afirmacions, i em satisfà que la joventut que puja pugui trobar en el nostre Institut i en la nostra Universitat, coses més amables i més profitoses que les que hi vaig trobar jo.

Malgrat tots els penjaments que un podria dir de la seva primavera pedagògica, jo recordo quan arriba el mes de maig una de les sensacions més agradables de la meua vida d'estudiant. Sensació que, desgraciadament, ja no vaig tornar a sentir mai més un cop acabada la carrera.

Aquesta sensació confesso que està completament renyida amb la pedagogia més elemental, i amb l'eficàcia que s'intentava donar als estudis. Una sensació d'un anarisme màgic i voluptuós, i consistia, simplement, en allò que jo experimentava quan havia acabat els exàmens.

Era la manera de ficar-me al llit, d'estirar el cos i d'ensorrar el cap dins del coixí, la nit en la qual ja no havia de pensar en l'examen pròxim. Era la manera de despertar-me l'endemà d'estar llest de tota cabòria universitària; era l'adonar-me plenament, amb una consciència desperta, porosa, optimista, del xiscle de tots els falzots i de totes les orenetes. El gust especial que tenia el meu café amb llet, la meua corbata, el cabàs del carboner de la cantonada i els braços de la primera noia que trobava escombrant l'escala o espolsant els matalassos.

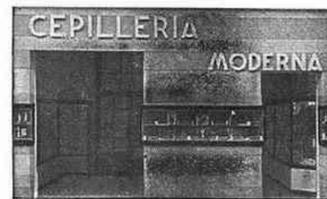
El sol fet d'haver-me examinat i de plegar els llibres fins a la tardor vinent, donava una volta completa a la meua visió del món. Com que els homes volen adaptar-se de seguida a la felicitat o a la desgràcia, aquest canvi, aquest contrast violent durava pocs dies, però aquests pocs dies eren d'una felicitat màgica. Aleshores, tot allò que m'havia hagut d'empassar cuita-corrents, entre nits de vetlla i tasses de café per poder dir quatre paraules al moment de l'examen, era oblidat, era denigrat dintre de la meua imaginació, com si es tractés d'una comparsa de pallassos ridicals que ja no em feien cap mena de por. L'assignatura que abans de l'examen produïa una mena de pànic, un cop aprovada em feia l'efecte d'una mena de mussol indefens del qual em podria venjar impunement per les estones d'insomni o de mal humor que m'havia fet passar.

Jo he estat un estudiant pessim; he fet infinites campanes i no m'he pres mai seriosament els estudis; però en arribar l'examen, era atacat de la covardia infantil de molts, o, si voleu, de l'amor propi i de la por al què diran, i, naturalment, procurava fer un esforç. D'aquest esforç, en tinc records i imatges completament negres. Es curiós, però, que sense ésser allò que se'n diu completament un ase, jo dels meus estudis oficials no vaig veure'n mai la grandesa, ni la moral, ni tan sols una utilitat futura. Els estudis se m'imposaven com una mena de maledicció d'un terrible déu semític. Es clar que vaig reaccionar sempre prenent-m'ho tot una mica a la fresca.

Una assignatura pesada i un professor exigent eren per a mi un mal pas que s'havia de vèncer i res més. Aquesta posició tan anàrquica, tan poc intel·ligent i tan inútil, a mi, però, m'ha proporcionat els mesos de maig i els mesos de juny més carregats d'aromes de les *Mil i una Nits*. M'ha proporcionat unes primaveres que jo no sé si les frueixen els estudiants d'ara, més conscients, amb una Universitat més responsable, més comprensiva i més eficaç que la Universitat dels meus disset i dels meus dinou anys.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

nom registrat

raspalls per a tots els usos
artículos de neteja—objectes per a presents
rambla catalunya, 40

Societat Espanyola de Carbur Metàlics

Correu: Apartat 190
Telegr.: "Carburas"

BARCELONA
Mallorca, 232

Teléfono 75013

CARBUR DE CALCI: Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya); : OXIGEN 99 % DE PURESIA, Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova; : ACETILEN DISSOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova; : FERRO MANGANES i FERRO SILICI; : SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces seda, cotó i altres teixits; : CALEFACCIÓ INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica; : GENERADORS, BUFADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

PRESSUPOSTOS, ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS GRATIS

Exit en la mida
Corbates inarrugables
Pijamas a bon preu
JAUME I, 11
Teléfono 11655

FÀBRICA DE TAULES DE BILLAR
VIDUA DE MANUEL SANCHEZ
Casa fundada en 1903
ESPECIALITAT EN BILLARS PER A FAMÍLIES
Barbà, 12 - BARCELONA - Teléfono 10145

ETNOGRAFIA I ART

Els toreros de Manolo

Gairebé tot el que es pot dir de la vida i l'obra de Manolo s'ha dit i repetit ja a bastament. Quan la impremta ha immortalitzat la vida d'un home que encara és viu, és una temeritat imperdonable voler-lo descobrir. Malgrat tot, però, l'exposició que de les seves obres acaba de celebrar-se a Barcelona ens porta la figura de Manolo al primer pla de l'actualitat i ens tempta a fer una lleugera incursió per la seva més accentuada modalitat.

Es tracta, ni més ni menys, que d'anar a l'atzar els toreros de Manolo, més que com a obres d'art, com a tals toreros professionalment parlant. La importància cabdal que davant de l'obra de Manolo té aquest punt de vista ve prou avalada per consideració numèrica, si no fos que a més a més els toreros de Manolo assoleixen les més enlairades qualitats de la seva malaguanyadament curta producció.

En el sensacional tema de la tauromàquia ha cercat el nostre home una veritable pedrera de qualitats transcendents i de matisos d'una fermesa emocional que enlloc més no hauria trobat. No és fàcil, però, de comprendre com s'ho ha fet això En Manolo, o més ben dit, com s'ho ha fet tan ben fet, car d'ençà que Goya va plasmar tan mestriusament aquest mateix tema i va relacionar-lo tan estretament amb tota la resta de la seva obra, empeltant-ho tot d'aquell microbi de l'espantolada, han estat comptadíssimes les persones que han aconseguit d'ensopegar com Manolo el subtilíssim clima i el singular tarannà d'aquesta qüestió, circumscrita bàrbarament per la negació sistemàtica de tothom, a un to menor de civilització limitada, que l'erudició i la cultura s'han negat a covar amb un pedant menyspreu.

Goya, per la força del contrast, va deixar barrat el pas a tots els intents posteriors a ell i ha privat de reeixir molts especialitzats fins a l'adveniment d'Ignacio Zuloaga.

Zuloaga, però, trasbalsava tot el món xirri de la toreria amb la seva interpretació massa patètica del tema, emprant un colorisme terrorífic i unes circumstàncies de migradesa paradoxalment pintoresca.

L'escultor Benlliure polaritzava el punt de vista del pintor base, allunyant-se tant com ell de la veritat, enlluernat per allò que els literatoides en diuen el *brillo de los caireles* i gronxant-se amb aquella prosa idiota que anomena els toreros *los arlequines de seda y oro*. I mentre Zuloaga mira els toreros con *ojos de castellano viejo*, Benlliure els contempla con *ojos de mujer fatal*, i no se sap ben bé el que és pitjor.

Romero de Torres, dotat de les millors condicions per al cas, va viure l'ambient i va fruit dels matisos més fins d'allò que en diuen el *mundillo*, però d'aquest món a banda no va voler pintar-ne més que la meitat, aquella meitat que correspon a les dones. Als marits (o el que siguin) d'aquestes xamoses femelles, va reconèixer-los solament de *facto*, com diuen ara els dialectics de la F. A. I.

Entremig de tot això, hi ha el que podríem dir-ne el *gènero chico*: Marcelino de Unzueta, un aragonès (ves quina paradoxa), que va acostar-se bastant a la veritat; Robert Domingo, cartellista com l'anterior i ho com ell, fill del pintor valencià Francesc Domingo, una mica massa i massa injustament oblidat pels seus paisans; Ruano Llopis, pintor de toreros valencians, com el defineix el mateix Manolo encertadament, d'aquells toreros valencians de casta gairebé andalus amb unes gotetes d'orxata, que parlen un andalus d'horta que si fa no fa així: «*Oye Visanté. ¿Cuándo torerches? — Er dillà!*»

En aquestes, ve Manolo i ho esborra gairebé tot amb l'empenta brutal dels documents de racialisme que per sobre de tot són les seves escultures taurines. Ja no s'aguantava res més sinó el record llunyà de Goya.

Malgrat que les agències estrangeres de turisme no es cansen de recomanar que per a veure ballar el bolero ben ballat s'ha de venir a Barcelona, la gent de Catalunya, que no és precisament el país més connectat amb la toreria i la flamenqueria, es pregunta un xic esverada: Però d'on se'ls treu Manolo aquests toreros tan reconeguts?

Cal, per tal d'aclarir una mica aquest dubte de la bona gent, ficar-se molt endins de l'ànima de l'escultor, que és d'allà on es treu els toreros, i repassar la seva vida pintoresca, aquesta *Vida de Manolo* que quedarà viva per sempre més gràcies a la ploma de Josep Pla.

De les coses que Pla ens explica que Manolo li ha explicat referint-se a ell mateix, vessa un regust que queda i que no ens permetrà d'oblidar fàcilment aquesta història, un regust de cosa rústica, perfumada de ruralisme i ventejada lleument per les brises més pures del país... amb un fresseig d'arrels torreses, amb una obsessió de grans horitzons, de núvols transparents i de paisatges acabats de rentar, amb uns verds de trinxina i aquella netedat estàtica que precedeix la pluja...

Si no fos per no fer-ne un gra massa, diríem que Freud anomenaria això el procés del fang d'on va ésser pastat el primer home de l'encarnació que ara repeteix Manolo, tot fent, «ara un passet, ara un altre», aquesta mena d'escultura, tan allunyada dels conceptes de l'idealisme tòpic, del monumentalisme i de les mitologies dubtoses, tot enyorant els grecs que són la seva gran enyorança, mentre crea aquesta gent petita, proporcionada a les palpentes de les seves mans afanyoses, gent d'una humanitat palpant arrelada a la molla mateixa de la terra.

Car és un fang que no podria ésser pastat amb pols de les ciutats, ni amb la dels museus, ni tan sols amb aquella més venerable que patina les més belles civilitzacions, perquè Manolo no plasma teories, sinó que formula conviccions... i de vegades, com ell mateix no s'està de confessar, intenta una Venus i li surt una granota.

El seu fang ha d'ésser d'aquella terra que dona el nom al terrasser, terra fecunda d'aquell Prats de Molló on Pla el va anar a trobar per a retratar-lo, amb un país al fons que sembla creat perquè ell hi sigui i visqui aquest diàleg amb una pàgessa:

—Maria, escolta.

—Què vol, senyor Manolo?

—Ja va de ventre el teu home?

—Ja s'arreglarà.

—Dóna-li l'herba a primera hora, que si no li dones t'assassinara.

—Tindrà pas temps, ja t'assessuro. Si em

toca el faré anar més rívat que un capellà.

—Dóna-li herba, Maria, i tots irem més arreglats.

—El senyor Manolo rai.

—El senyor Manolo se'n va a pelar les patates i a fer el sopar.

Perquè són de la vida d'aquest fang i del fang d'aquesta vida, els toreros de Manolo són bons de debò, bons a prova del més exigent que sigui entès en toreros. No són pas d'aquells que la gent en diuen *toreros caros*, toreros febles de cintura que ja

han triomfat perquè tant poden ésser bons com ésser fills del bluf.

En els bons temps dels bons toreros hi havia dues escoles clàssiques: la sevillana o preciosa, i la rodona o emocional. Doncs bé, els de Manolo són de l'escola rodona, o sigui valents de valent, d'aquells que en diuen *toreros machos*.

Els toreros de Manolo, malgrat ésser figures aïllades i sense cap mena de relació amb l'ambient que els volta, no viuen de cara al públic; tots ells, drets o asseguts, estan d'esquena a la gent, de cara a la tragèdia; com diu molt encertadament Manolo, estan tots a l'aguait, cosa que és la que als més famosos astrats de l'ofici els costa més d'aprendre.

Són bonics amb ponderació, com han d'ésser-ho els mascles, i són ben plantats, i ésser un torero ben plantat és alguna cosa més difícil encara, car s'ha de tenir esma de redreçar-se gallardament davant del perill i ésser altiu al davant del toro, que és qui decideix en definitiva aquestes qüestions d'estètica taurina, tan àrdues, al las!

De sorrius, ni poc ni massa; fan goig sense arribar a ésser fotogènics ni *castigadors* ni altres bestieses, i, de tornada, pensen, tenen un posat de vida interior; ensumen aquell palpit tebi que va de la mort a l'apoteosi.

I així un munt que mai no s'acaba de petites virtuts, de fines qualitats i de matisos que Manolo ha anat ensopant pels laberints d'una *hampa* nadiua i les avingudes d'una opulència manllevada.

De tot això, Manolo n'ha tret aquesta prodigiosa facultat de definir la psicologia de les collectivitats i d'ensumar el matis diferencial.

Josep Pla diu que, un dia, Manolo li explicava, tot tractant-se de la butxaca un ganivet de gran tamany:

—Veus aquest ganivet? Llegeix el que posa a sobre: diu *Amitié*. Això és pura hipocresia. Si fos un ganivet castellà, a sobre hi diria, probablement: *¡Asesinato!*

—I si fos català?

—Si fos català, diria, em sembla: *Qui vulgui peix que es mulli el cul*.

Aquesta agilitat classificadora ens permet de veure més clar d'on se'ls treu Manolo aquests toreros rodons.

A Ronda, que és un poblet encisador d'Andalusia, bressol d'aquesta casta de valents sense trampa, encara neix una gent ferma que per a manifestar, posen per cas, la seva fe catòlica, criden senzillament: *¡Viva Dios!*

A Ronda, no fa gaire temps, un sant, patró d'un gremi, va ésser enlairat, per majoria de vots, a la presidència honorària d'un centre comunista *libertario*.

I a Ronda mateix, per acabar, va passar una vegada, i precisament als voltants d'un ganivet, una faocia que retrata amb mà de mestre les característiques d'una raça i la seva gran afinitat amb la raça de què són els toreros de Manolo.

Un dia va entrar a una taverna un turista anglès, borrotxo com una sopa, i va entestar-se a demostrar que un home ros podia ésser tan valent com un de bru, encara que aquest fos, per afegidura, rodony. L'anglès va treure's sobtadament un ganivet de la butxaca, i davant l'esverament rancunós d'uns quants homes de pell bruna, va clavar-se la mà a la fusta del taullell com qui enfila un ocell a l'ast... L'endemà, el van trobar a la porta de la taverna cosit a punyalades, car sembla que els valents de Ronda no van voler deixar passar de franc la gosadia de l'home ros.

Algú potser dirà que és un estil que no es veu gaire clar, el de la pundonorosa gent d'aquell país; però les passions de clares no han d'ésser-ho massa.

ERNEST GUASP

Manolo — Torero

Mirant a fora

"La llum ve d'Orient"

El Japó no sols es prepara materialment per a la guerra, sinó que s'ocupa també de la anobliment de les consciències.

En tots els cinemes, com a films de complement, es projecten pel·lícules de propaganda; els teatres representen peces sobre temes militars, enaltint l'heroisme japonès o demostrant que el Japó té una missió històrica a acomplir; la llibreria està submergida d'obres de literatura bèlica. Vegeu alguns títols d'obres d'èxit: Què passarà si esclata la guerra entre el Japó i X? (aquesta X designa ben poc veladament els Estats Units), obra d'autor anònim repartida profusament per les escoles; La gran guerra oceànica, per Nokedzime Takesi, llibre prologat per dos generals i dos admiralls; Notes sobre la guerra japo-americana, per Fukunaghi Kioukoku, novel·la d'un heroi japonès que, fent saltar un cuirassat tanqui al Canal de Panamà, hi paralitza el tràfic, i la qual ha motivat un canvi de notes diplomàtiques entre els dos països, sobretot pel prefaci obra de l'almirall Suetzugu; La guerra japo-americana i l'agressió de la Rússia roja, per Niyakama Siro; La Rússia soviètica amenaçadora, pel coronel Sasaki Kadzuo, que conclou que essent la guerra inevitable, més val parlar-ne sense embuts i preparar degudament la població...

"Der Stürmer"

La publicació — nazi, naturalment — d'aquest títol, ha llançat un número tan antisemita, que el govern ha prohibit que travessés les fronteres del Reich. Però al Times n'ha arribat algun número i el gran diari anglès comenta l'excitació a la violència i l'encoratjament del fanatisme social d'aquesta publicació dedicada als dits acrimis rituals dels jueus, i recorda que en 1912, quan el famós procés de Kiev, dos-cents eminents alemanys no jueus, els arquebisbes de Canterbury i de York, el cardenal Bourne, lord Roberts i moltes altres personalitats protestaren d'aquesta acusació.

El número de Der Stürmer debuta amb un gran títol en vermell: Es descobert un pla jueu d'assassinat contra la humanitat no jueva, i tot va per aquest estil.

El director de l'esmentada publicació és un tal Julius Streicher, mestre d'estudi abans de la guerra, acusat, temps després, per un compatriota seu, d'haver violat unes quantes noies franceses durant la guerra. L'heroic Streicher (creu de ferro de primera classe) pogué escapar de la justícia, aduocant valent-se d'ésser diputat al Landtag de Baviera, i acusà el seu acusador, el qual pogué ésser absolt gràcies als antecedents, aclaparadors per a Streicher, reunits pels jutges d'Amiens.

I ara aquest Streicher és un dels membres influents del partit nazi, i omple vuitanta pàgines relatant crims rituals de jueus, des de la més remota antiguitat fins ara.

L'ideal hitleria

Un periodista suís, d'un recent viatge pel Tercer Reich, ha portat aquesta fórmula divertida, però secreta, de l'ideal ari:

Esser ros com Hitler, gran com Goebbels, esvelt com Goering, viril com Roehm i dir-se un nom com Rosenberg.

Llurs autos

Al Congrés que els radicals francesos han celebrat a Clermont-Ferrand, molts congressistes hi havien acudit en auto.

—Ja es veu — comentava Alexandre Varenne — que es tracta d'un congrés de burgesos. Fixeu-vos quants cotxes...

—Potser n'hi ha menys als congressos socialistes — replicà el Dr. Marcombes —, però són més llucosos...

"Porteu-me'l viu i sàl!"

El monstre del llac Ness ha estat evaluat en unes dues-cents mil pessetes. Almenys aquest és el preu que el Jardí Zoològic de Nova York ofereix a la persona que capturi viva la bèstia i la porti a Nova York.

El director de l'esmentat Jardí Zoològic, W. Reid Blair, no s'accontenta de remarcar que el monstre, demés de viu, ha de fruit de bona salut, sinó que afegeix que la seva llargada no ha d'ésser inferior a dotze metres. No diu pas que per un monstre més petit la quantitat ofertada sofreixi una rebaxa proporcional.

«Crec que al llac Ness hi ha un monstre, i vull tenir-lo a Nova York», ha declarat Blair. I naturalment, el Daily Mail, que també creu en el monstre, s'ha apressat a esbombar l'oferta tanqui. Ara caldrà veure el que hi diu el Daily Express, competidor i contradictori aferrissat de l'altre diari.

Precedents de jurisprudència

El doctor Finsterer, cirurgià austríac, opera un enginyer afecte de càncer gàstric. Per raons de discreció, no li revela la naturalesa exacta del mal, fins que dona d'alta el malalt.

Aquest, aleshores, s'indigna: —Si m'haguéssiu dit la veritat, no m'hauria deixat operar! La meua dona sap un remei infal·lible contra el càncer!

Duta la qüestió als tribunals, el jutge dona la raó al cirurgià: aquest pot amagar al pacient la naturalesa del mal i ni tan sols té l'obligació d'assabentar el malalt dels detalls de l'operació que li farà.

Una americana, Mrs. Margaret Doniger, es presenta al dentista Adolf Berger perquè li arrenqui el primer queixal esquerre inferior. El dentista li examina la boca i constata que la dent dolenta és la del costat, i sense dir-ne res a la malalta, l'arrenca. Gran indignació de la pacient, que obté, amb sentència judicial, una indemnització de cinc-cents dòlars. Però el dentista no s'hi conforma i apella, i el nou tribunal li dona la raó, considerant que una pertoca a un malalt precisar de quina dent pateix!

PROPAGANDA INTENSA

Renaixement del pangermanisme

El lector atent de la premsa diària haurà pogut constatar fins a quin grau la propaganda subversiva del Tercer Reich en els territoris de més o menys influència alemanya és una preocupació de les cancelleries europees. Un dia rera l'altre hom s'assabenta dels esdeveniments al Sarre, a Austria, als països bàltics, a Danzic, a Silèsia, zones d'influència on el germanisme compta amb simpaties. No és menys cert que la influència hitleriana es volia estendre als territoris alemanys de Suïssa, Holanda, Di-

bia, ni Bulgària, ni cap Estat balcànic no havia de restar fora de la influència d'aquest trust.

Bismarck, malgrat considerar que la Unió duanera centro-europea era el fi ideal alemany, no es va equivocar sobre la resistència de les forces adverses. Però els publicistes pangermanics no varen perdonar mai a Bismarck la il·lusió destruïda d'una Gran Alemanya, en escloure Austria de la Confederació del Nord. Paul Dehn, un dels publicistes alemanys més intrasigents, parla del paper que tenen en la vida econòmica Alemanya, Austria-Hongria i Itàlia, a les quals hom deu afegir Suïssa, Bèlgica i Holanda a l'Oest, Polònia i Lituània a l'Est. «Per la seva situació al cor d'Europa — acaba Paul Dehn — i a causa de la importància econòmica d'aquesta situació, Alemanya està cridada a tenir el paper de director al centre d'aquest domini d'interessos.»

Fins ara hem parlat de pangermanistes constructius. No faltaven, però, els destructius, els que volien edificar la grandesa d'Alemanya damunt un munt de desferres dels altres pobles. Fritz Bley vol desfer Bèlgica i Holanda, ocupar Flandes francès, la Bèlgica valona. L'economista Ernst von Halle creu que l'existència d'Holanda no és compatible amb la seguretat de l'Imperi alemany i que els holandesos faran bé de conèixer «el seu interès ben entès.»

La política tradicional de Bismarck, seguida potser amb malenconia, però sempre amb prudència, consistia a recolzar-se en Rússia. Després del tractat amb Austria, Alemanya havia conclòs, en 1884, un tractat d'assegurament amb Rússia que no fou renovat en 1890 perquè Alemanya volia tenir les mans lliures. El comte Waldersee, successor de Moltke al Gran Estat Major, íntim amic de Guillem II, volia una guerra amb Rússia; Bismarck denuncià, el juny de 1890, en el seu periòdic *Hamburger Nachrichten*, els preparatius militars alemanys i Guillem II es veié obligat a desautoritzar la camarilla de militars que volien comprometre l'Emperador.

La violenta russòfòbia dels pangermanistes, que seguí a aquest fracàs de Waldersee, es pot constatar en les campanyes de Friedrich Lange, corifeu del «germanisme pur», el qual, llegit a quaranta anys de distància, sembla un hitleria «avant la lettre». En efecte, Lange es basava en una filosofia de les races, enfora del cristianisme, i creia que «la força victoriosa de la sang promet la dominació d'Alemanya». Per tal de lluitar contra l'eslavisme, cal «colonitzar Austria, Polònia i les terres lituanes». Imaginava un vast imperi germano-magià que anés de l'Adriàtic al Pont Euxí.

Paul de Lagarde, amic i company de Friedrich Lange, és un pangermanista ja a l'estat de demència. Per a Lagarde, Hongria és «un feix d'impossibilitats». Cal que l'onada germànica vers el Sud acabi amb «les lamentables nacionalitats de l'Estat imperial d'Austria». El mateix Lagarde proposa, més tard, que tanquessin els eslovacs, els txecs, els eslovens, en «ereserves», com els pells-roges americans, d'on no poguessin sortir.

La Lliga Pangermanista porta aquests somnis al Reichstag. El professor Ernst Hasse no va deixar de mà el príncep de Bülów fins a obligar-lo a resolucions greus. El príncep de Bülów va reconèixer sovint, a la Lliga Pangermanista, el mèrit d'estimular i mantenir desvetllat el sentiment nacional.

Aquest pangermanisme trobà ajuda en el pangermanisme austríac i en el panmagiarisme. Des de 1867, Hongria no tem la infiltració germànica i, al contrari, s'acosta a Berlín. El comte Jules Andrassy reconeix que els Hohenzollern han assumit la tasca de la germanització d'Europa i que és amb ells que cal entendre's. La política magià, des de l'anèxio en 1908, de Bòsnia i Herzegovina, multiplica els seus cops brutals i ha determinat les mobilitzacions successives que tingueren lloc a Europa.

Austria, el partit de la guerra, amb el seu cap l'arxiduc, està al costat d'Alemanya i el kàiser Guillem II es preocupa de tenir en la princesa Hohenzollern, esposa morganàtica de l'arxiduc Carles-Francesc, un poderós aliat. Les poderoses organitzacions juevo-austríaca i juevo-hongaresa estan també al costat d'Alemanya per odi a Rússia.

Completant el pangermanisme a Europa, veiem la propaganda a Amèrica del Sud, on antics Blums es diuen ara Flores, on els alemanys del Brasil volen emparar-se del poder a Rio Grande do Sul. Com ara els nazis organitzen, als Estats Units, una Lliga de Ciutadans alemanys, Julius Gobel, professor de la Universitat d'Illinois, deia en 1904: «El temor de B. Franklin de veure germanitzar-se Amèrica no estava mancat de raó; i si la vida americana avui té una altra fessomia, es deu atribuir, d'antuvi, a la influència alemanya.»

Aquestes consideracions que acabem de fer, sobre un tema que ocupa volums, no han de servir d'altra cosa que com a antecedent de l'actual renaixença del pangermanisme i d'una de les obres que el resumeix més bé: l'obra *Alemanya, prepara't per a la guerra*, del professor Ewald Banse.

FERMI VERGES

BANYS MONTGAT

Nou pisos acabats de construir en el seu edifici. Banys per ampliació de l'establiment. Cada un, tres esplèndides habitacions, menjador, cuina, safareig, galeria, W. C., aigua corrent, gas i electricitat, des de 600 a 800 pessetes any amb dret a bany. Visibles cada dia.

Per a més detalls: Passic Duana, 4, 2n, 1.ª Telèfon 18958 - BARCELONA

PER A FOTOGRAVATS, LA CASA

ANTONI MARTI

Màxima rapidesa ■ Màxima qualitat

AVINYÓ, 19, pral. i Telèfon 17047 - BARCELONA

EL CINEMA

TEMES DEL MOMENT

LES ESTRENES

George Arliss ha caracteritzat en el cinema figures històriques tan importants com Voltaire, Disraeli i Rothschild, i avui dia Elstree i Hollywood se'l disputen. És evidentment un actor avui en la plena maduresa del seu gran talent, com ho prova àdhuc un film sense importància com és *Calamitat amb sort*, que acaba d'estrenar-se.

Georges Arliss, en aquesta pel·lícula, interpreta el rol d'un gran financer que està desesperat veient com la vida mundana obliga els seus familiars a un sens fi de compromisos que els lleven tota possibilitat d'una vida realment familiar. Per a retindre dona i fills a prop d'ell, inventarà una estratagema que ha de donar un felicitat. Simularà que s'ha arruïnat i veurà amb satisfacció com els de casa seva saben fer front a les doloroses circumstàncies i posseeixen aptituds per a fer-se alegres i felicitos dins la llar i sense recórrer a les innombrables dissipacions d'una mundanitat mal entesa.

Michael Curtiz ha dirigit la pel·lícula d'Ann Dvorak, *Hi ha dones així!*, i cal dir que és un film molt inferior a tots els que l'eminent director ens ha donat aquesta temporada. Pistoles, periodistes i una història de redempció rigorosament estandarditzada. Sortosament que Ann Dvorak, la vedette que amb *Scarface* va saber imposar-se tot seguit, anima aquesta història convencional, amb el seu talent de gran actriu del qual desitjarem moltes més oportunitats.

Maria, el gran film de Paul Fejos, es projecta íntegrament. L'empresa ha tingut el bon gust de conservar aquell final que és un encert formidable de gràcia i d'inspiració. No hem de plànyer-nos doncs ara, com haguérem de fer-ho a propòsit d'aquella lamentable mutilació que sofrí el *Liliom* de Borzage, on les escenes del cel varen ésser escamotejades pel simple fet d'haver-les protestat una petita minoria

del públic incapaç de mostrar-se sensible a tot el que exigeix una engruna d'inspiració i s'aparta dels tòpics.

DEL CINEMA AMATEUR

Possiblement alguns lectors de MIRADOR han remarcat el silenci que fins ara hem mantingut a l'entorn dels films amateurs d'enguany, a desgrat de la importància del fet, testimoniada per les llargues informacions que se n'han llegit a la premsa qu-

Ann Dvorak

tidiana. Hem d'explicar aquesta actitud: El nombre de films nous presentats s'apropa a cent-cinquanta. Abasgats per l'actualitat de cada setmana, no podem ni tan sols pensar a ocupar-nos de tots. Parlar solament dels millors? No havent-los vist tots, ens exposàvem a cometre injustícies. Ens hem doncs decidit, entenent que és aquest el criteri més impersonal i per això mateix el més objectiu, a no parlar sinó d'aquells que a judici dels organitzadors dels concursos mereixin una projecció pública. Es aquesta una explicació que deviem a tots aquells que, sabent la nostra participació personal en aquest ram del cinema, s'estranyaven d'un silenci que semblava negligència.

I a propòsit d'aquestes exhibicions públiques voldríem fer una suggerència. Seria, pensem, molt lloable que l'Associació de Cinema Amateur i la Secció de cinema amateur del C. E. de Catalunya es decidissin a col·laborar conjuntament en l'organització d'aquestes sessions públiques, aportant cada una d'aquestes entitats una meitat del programa a projectar en cada sessió. Creiem que així les projeccions públiques guanyarien una major amenitat i mobilitzarien un contingent més fort de públic.

JOSEP PALAU

PANORAMA

La independència de la crítica

El lector que cerqui a la premsa barcelonina referències del film *Berkeley Square*, no en trobarà sinó molt poques. Per què amoinar-se a parlar d'un film que només es projecta en sessió única i, per tant, la casa no anunciarà? Coneixent el mecanisme de gran part de la crítica cinematogràfica barcelonina, el fet no fa gens d'estrany; però val la pena de remarcar-lo una vegada més.

El crític cinematogràfic de *La Veu del Vespre*, C. G., en canvi, és dels que ha parlat del film, per a dir-ne que la realització no passa de mediocre. Aquest mateix C. G., una vegada, perdonava la vida a King Vidor. Serà cosa d'esperar que C. G. dirigeixi un film. Fins creiem que davant d'un esdeveniment així *La Veu del Vespre* rependrà l'organització de sessions de cinema, estroncades a la primera provatura, feta amb un tacte del qual els nostres lectors ja tenen notícia.

Per això mateix no ens podem estar de remarcar el comentari que C. G. ha volgut dedicar a la nostra darrera sessió, no podem resistir-nos a dir la gràcia que ens ha fet que sigui precisament des de les pàgines de *La Veu del Vespre* on el senyor C. G. ens faci indicacions sobre la manera com s'han de fer les coses.

Quan els de *La Veu del Vespre* volgueren imitar les nostres sessions no aconseguiren altra cosa, amb una inconsciència que ens deixà tots perplexos, que molestar el seu públic i apuntar-se una planxa que els ha llevat totes les ganes de reincidir en un terreny en el qual es varen demostrar tan inexperts. És el que, pel que veu, el senyor C. G. no vol comprendre. Si *La Veu del Vespre* va voler imitar MIRADOR, MIRADOR no té ganes d'imitar *La Veu del Vespre* en la seva manca de tacte elementalíssim. I això que el nostre públic és més preparat i comprensiu que el que per disciplina política aconseguí reunir *La Veu del Vespre* per a oferir-li les corbes bellugadisses de Mae West. Parlar de «manera digna» de presentar un film sobrerrealista com *L'âge d'or*, no té altre parer que la frase de crítica (?) que hem citat més amunt.

El cinema anglès

Mentre els productors americans passen un període de depressió, els francesos no fan res de bo (quant de temps que no hem vist un nou film de René Clair!), dels espanyols més val no parlar-ne, els italians no fan res (ni falta que fa) i els alemanys es dediquen a la propaganda més o menys encoberta, el cinema anglès porta una empremta formidable. Ja diu un vell adagi que «l'anglès tarda a posar-se en camí, però quan s'hi posa és per a un llarg viatge».

Des de l'octubre passat ençà, cada setmana ha sortit d'Elstree un film nou. Tots els estudis han estat engrandits, hom ha atret vedettes de tots els països, i per ara els resultats econòmics són satisfactoris. Quant als artístics, no hem vist encara prou produccions per jutjar-ho; però les que hem vist, en general, tenien un nivell digníssim.

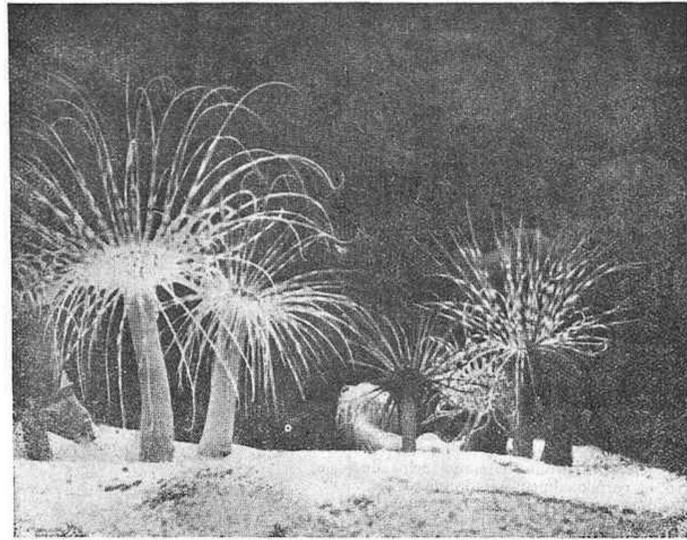
En la seva embranzida, Elstree vol envair àdhuc el mercat americà, no plantent la propaganda ni l'esforç, malgrat les bones relacions oficials entre els magnats de la cinematografia d'ambdós països.

CINEMA EDUCATIU

Els acords de Roma

Es curiosa, a primera vista, l'atenció i l'eficàcia que els dictadors dediquen al fet cinematogràfic: A primera vista, car hom endevina que les dictadures — en països d'escassa voracitat llibresca — troben en el cinema l'instrument amb la màxima capacitat d'obsessió per a portar als pobles la veritat oficial. Així ho entenien Lenin, que creà les bases del que a Rússia podem anomenar cinema d'Estat; així ho entén Mussolini amb l'ajut directe del film polític, amb

l'atenció i tendència de la història. Contra aquesta posició, la delegació catalana ha presentat una proposició radicalment inversa: que tot film d'ensenyament, de complement de lliçó, sigui necessàriament documental. Car, argumenta, tota interpretació és falsa, per definició, riscant de donar una visió adreçada, adés mesquina, dels fets. I això no pas basant-nos no solament en l'honestat professional del pedagog, sinó fins i tot en l'essència estè-

Del film L.U.C.E. «Abismes marins»

la protecció de la L. U. C. E. i amb l'interès amb què ha portat la màxima entitat de cinema educatiu a un estatge romà, on el seu caràcter internacional no exclou la seva personal vigilància.

Efectivament, quan en 1925 la Societat de les Nacions valorà com era degut el paper del cinema com a element educatiu i com a instrument per al mutu coneixement dels pobles, el cap del govern italià aconseguí que la seu del futur Institut Internacional de Cinema Educatiu de la S. de les N. fos Roma. Adhuc en l'acondicionament del seu estatge palesà el Duce el vivíssim interès que el menava. L'I. C. E. s'estatja en una petita villa situada a pocs metres de la seva residència habitual, Villa Torlonia, dins del mateix recinte de jardins. Cada setmana, a la nit, Mussolini travessa amb els seus fills les avingudes solitàries i va a la sala de projeccions de l'I. C. E.

Des de 1915 pot dir-se que la tasca de l'I. C. E. ha consistit en una preparació del material damunt del qual una assemblea de cineastes i de pedagogs havia d'acordar els punts essencials de la pedagogia del cinema, tan vacilant, encara, tan difícil i complexa. Enquestes, informacions, comentaris, reports, estadístiques, proves han anat desfilant per la copiosa revista mensual que, en cinc idiomes, publica l'Institut. Grossos volums d'aportacions han intensificat darrerament la tasca, fins al punt de trobar-nos avui en possessió d'una documentació impressionant, bé en forma de reports parcials, bé — com ha fet Nord-Amèrica — en forma de comunicat oficial tocant tots els problemes — i llurs solucions — en el món pedagògic dels Estats Units.

Al Congrés de Villa Torlonia han assistit més de quatre-cents delegats, representant quaranta-tres països. Tot el món cinematogràfic — producció, crítica, pedagogia, moral — era a Roma, a l'entorn de les seccions i comissions que es repartien les tasques del Congrés. Una sola absència remarkable i — una vegada més — lamentable: la del govern de Madrid que es adescuidava de trametre-hi un sol tècnic que, almenys, portés el nom de la República al concert internacional. Solament els membres de la delegació catalana — el senyor Carner-Ribalta i el que signa aquestes ratlles — temptaren de fer menys aparatos el buit.

Els acords del Congrés no representen, és clar, una fita definitiva, ni tan sols una direcció precisa en tots els aspectes; però són una primera sistematització de tots els temes, davant dels quals hom pot pendre l'actitud que sembli més convenient.

Molt més quan el Congrés s'ha ressentit profundament del clima polític dins del qual es movia. En aquest sentit, la delegació catalana ha presentat diverses proposicions per tal que el cinema no fos bastadejat en la seva pura funció instructiva, dins de la classe, i no fos convertit en un instrument polític al servei d'uns ideals nacionalistes que necessiten, per exemple, d'una interpre-

tació del dit film, hostil a tot camuflatge. Un altre aspecte temptat per la delegació catalana ha estat el de la valoració escolar del film com a fenomen estètic, universal, actual.

El Congrés de Roma ha tingut un valor incalculable com a revisió general de temes i com a mostra d'un interès universal pel fet cinematogràfic al servei de la cultura dels pobles. Ha servit, a més a més, per a fer evident un seguit de realitzacions oficials que asseguren la intervenció del fet cinematogràfic en les organitzacions escolars de tot el món civilitzat.

GUILLEM DIAZ-PLAJA

Cinema selecte a Horta

Amb l'afany de conrear el bon cinema i de treballar en la formació d'un públic addicte als programes de qualitat, un grup de joves de la barriada d'Horta s'ha emprès, d'acord amb l'intelligent empresari del cinema Unió, la tasca d'organitzar sessions especials de cinema, les quals s'han inaugurat amb el film *La segona joventut*.

En aquesta sessió inaugural, després dels films de complement i abans del film de Hertha Thiele, el nostre crític cinematogràfic adreçà la paraula al públic fent un vibrant elogi del cinema i enaltint l'esperit d'aquestes sessions especials, la pauta de les quals ha estat donada per MIRADOR.

TIVOLI

Al llenc el gran èxit de la
WARNER BROS
EL REY DE LA PLATA

amb el formidable actor
EDWARD G.
ROBINSON

i les actrius
BEBE DANIELS
AUNE MAC MAHON

A l'escenari només per tres dies

FLORELLE

en el seu repertori de cançons

DEBUT
DEMÀ, DIVENDRES, NIT
ANEU A APLAUDIR
FLORELLE

Rambia Catalunya, 37 - Telèfon 11701

AVUI: SETMANA DEL
CINEMA RETROSPECTIU

Artistes d'antany, d'enguany
Melodrames saborosíssims
Noticiaris antics, etc.
Curiositats modernes, i les darrer
res actualitats del Pathé Journal

PREU ÚNIC UNA PESSETA

UN GRAN FILM DE
JULIEN DUVIVIER

HARRY BAUR

Meravellosa
pintura d'un
ambient i emo-
tiu estudi de
tipus!

la cabeza de un hombre
(La tête d'un homme)

UN FILM DE
TÈCNICA
ADMIRABLE
que ha estat
assenyalat
per la críti-
ca intel·li-
gent com
UNA OBRA
MODÈLICA

● DISSABTE
ESTRENA al **Fantàstio**

Femina

Passeig de Gràcia, 23
Telèfon 13352

AVUI, ESTRENA
SENSACIONAL
de la pel·lícula de major
comicitat que s'ha vist
a Barcelona

CHARLOTTE SUSAN
FELIX BRESSART

● No deixeu de veure-la
si voleu fruit

COLISEUM

Un par de frescos

Tot França ha rigut amb ells.
Vulgueu riure vosaltres també

El asesino diabólico

LIONEL ATWILL i KATHLEEN BURKE

EMOCIONS INEDITES
INTRIGA OBSESSIONANT

SON DOS FILMS PARAMOUNT

EL TEATRE

BALLS RUSSOS

"El Tricorni" i "Union Pacific"

Diguem-ho francament. La coreografia d'El Tricorni és molt convencional. Quan Diaghilev va presentar a Barcelona aquest ballet — que s'havia estrenat a Londres en 1919 — la coreografia ens va produir una certa impressió. Ara, per contra, ens ha produït un efecte desastrós. I no som pas els únics decebuts. Són nombrosos aquells que en veure ara El Tricorni han experimentat una forta decepció. Ha envellit aquesta coreografia? Segurament no. Les coses bones no envelleixen. I la música de

l'obsessió turística del toreig. Les al·lusions als països de muleta són freqüents. Una abundància de salts gratuïts — i tan poc espanyols! — completen aquesta sèrie d'equívocs.

En la interpretació es destaca Massin que balla prodigiosament la farruca amb un llenguatge sec i angulós, nerviós, que fa una gran impressió. El seu Moliner, magnífic d'agitació i ritme, trasbalsat per la inquietud i per un excés d'energies que necessita expandir-se, és bo de debò. Desbordant

«Union Pacific»

Falla com el decorat de Picasso no han envellit pas gens. A què cal atribuir doncs que l'admiració d'abans s'hagi convertit en el desencant d'ara? Simplement al fet que, de l'estrena d'El Tricorni ençà, hem vist que a Barcelona molta dansa espanyola i molt bona. Les gitanes del Sacro Monte de la Setmana Andalusina de l'Exposició, Vicente Escudero i l'Argentina, entre molts altres artistes, han fet conèixer al nostre públic dansa espanyola autèntica. I la coreografia d'El Tricorni, vista ara, immediatament després de l'Antonia Mercè, queda profundament convencional.

Evidentment, El Tricorni, en conjunt, no és negligible. És un bon ballet. Té la simplicitat esquemàtica del decorat de Picasso que fa una fortor d'Espanya que trasbalsa. Té la música solidíssima de Falla, espanyola també de cap a peus, veritable festa de color i alegria, plena d'ironia i salero. I té, finalment, els ballarins de l'admirable tropa de W. de Basil, de tècnica tan prodigiosa com la seva vitalitat i que, facin el que facin, sempre queden bé. El Tricorni, en conjunt, és un espectacle mogut i pintoresc, ple de ritme i color, llum i vivacitat. Però la coreografia, repetim-ho, ens sembla totalment equivocada. Convencional i gratuita, arbitrària, no té res a veure amb el ball espanyol.

Hem parlat d'Escudero i d'Argentina. Escudero despulla el ball d'anècdota fins arribar a l'esquelet, fins atnyer l'austeritat i la netedat geomètriques. Argentina ha dedicat tota una vida a refinar la dansa popular, a polir el diamant brut. Però aquests dos artistes han respectat les fonts. Han estilitzat damunt la base de la dansa popular. I no han tret mai aquesta base. Els seus balls són sempre ortodoxos. Autènticament espanyols. És el que ha fet Falla en la música. Massin, desconeixent la dansa popular espanyola, en la impossibilitat d'estilitzar damunt aquesta base, s'ha hagut de refiar d'aquelles idees vagues que tenen tots els estrangers sobre Espanya i de la seva fantasia. Massin només es va documentar, anant a Andalusia, per a crear la farruca que ell balla de la manera magistral que veurem. I la farruca, fent els ulls grossos davant certes genialitats massa personals, és el ball més ortodox d'El Tricorni. Tota la resta és dictat per la fantasia. I la fantasia és la cosa més allunyada del ball espanyol. En la dansa espanyola, els braços juguen un paper molt important, parlen amb una eloqüència inestroncable. L'espanyola dansa gairebé exclusivament amb els braços. I l'estil d'aquests és d'una bellesa definitiva. Massin, en tots els seus ballets, es preocupa extraordinàriament dels braços, preocupació que culmina en Els Presagis i Choreartium. Però en El Tricorni, negligència inexplicable, els braços, a l'inrevés del que calia esperar, són inexpressius i flonjos, s'agiten sense ordre ni concert, tremolen perquè sí, no tenen ni estil ni línia. La mateixa absència de línia, la línia que és la gran constant del ball espanyol, s'observa en tots els altres moviments que Massin ha fet tumultuosos i desordenats. A més, en tot el ballet plana

te euforia rítmica de potro meridional, ha dit un crític amic amb encert. Quant a Tamara Tumanova, la magistral ballarina de ferro de Choreartium, ens ha donat una Molinera revoltant. Desordenada, sense gota d'estil, amb uns tremolors de mans de Mort del cigne, fent sempre que sí amb el cap, torçant exageradament la cintura, embolicant-se tota ella amb un mantó, aquesta admirable ballarina clàssica no ha vist segurament cap dansarina espanyola. Som uns admiradors entusiastes de Massin. Li hem prodigat els elogis apassionats quan hem cregut que els mereixia. La mateixa sinceritat ens obliga a ésser durs quan creiem que s'equivoca.

Amb Union Pacific, obra de caràcter pur, Massin ha volgut crear un ballet típicament americà. I, durant el seu sojorn als Estats Units, ha anat a les fonts de la dansa popular ianqui. Tant de bo ho hagués fet amb El Tricorni! Ell i Lichin són els autors de la coreografia. El llibret d'Archibald Mac Leish, jove poeta americà de molt talent, és basat en la construcció del primer ferrocarril transcontinental americà acabat en 1869. La música de Nicolas Nabokoff, l'autor de la partitura d'Ode, un ballet de Massin que Diaghilev va estrenar a París en 1928, està basada en temes populars ianquis, mexicans, xinesos i irlandesos. Els decorats d'Albert Johnson són molt vius de color però d'un matis modern molt discutible. El vestuari d'Arine Sharoff és una delícia de color i de perfum d'època.

Union Pacific té molt caràcter. No tant com els films americans de l'Oest vuitentista, però Déu n'hi do. Irlandesos de l'Est, xinesos de l'Oest, mexicans del Sud, enginyers, jugadors, prostitutes i missioners mormons, el barman i la seva ajudanta xinesa, la Gaie Lady, donota de la barraca ambulat La Gran Tenda, l'acabament del ferrocarril a Promontory Point (Utah), ens donen una reconstitució del dinovè americà molt acolorida i saborosa, en la qual destaca el quadro tercer de la barraca, viu i animat. Union Pacific, que té un cert aire de revista de music-hall — un Beach americà —, que accentua aquell teló entre dos quadros, amb intermedi i càrrec d'algun ballari, és molt deslligat. La manca d'unitat de l'estructura de la música n'és segurament la causa. Però si el ballet no té conjunt, per contra té alguns detalls isolats molt bons: el pas de dos d'esperit clàssic modificat a l'americana, ballat amb una gràcia exquisida per una Irina Baronova desvergonyida, descomeguda, i Paul Petroff; el pas de tres dels mexicans Tumanova, Shabelevski i Borovanski, i sobretot, per damunt de tot, el blues, prodigi de gràcia i d'estil, de Massin. André Eglevski, gran ballari que posseix un parcour exceptional, es féu també remarcar amb unes piruetes en el preludi del primer quadro. Al costat d'això, hi ha coses tan inacceptables com les danses descriptives de la construcció de la via amb rails humans i de la baralla, pantomima imitativa de la qual la pobra dansa surt molt mal parada.

SERASTIÀ GASCH

TEATRE NORDAMERICA

Una obra d'O'Neill

Molta gent parla d'Eugene O'Neill i del seu teatre. Pocs són en canvi els que coneixen la seva obra. Les produccions d'algunes de les seves obres que l'han fet conèixer dels públics europeus, mostren sols un aspecte de la seva obra i O'Neill és un autor que ha canviat molt sovint de rutes i ha intentat de renovar-se constantment.

A París, centre neuràlgic de l'intel·lectualisme europeu i portantveu de totes les modes que segueixen els intel·lectuals d'ofici i els d'afició, s'ha projectat ja Emperor Jones, versió cinematogràfica d'una de les seves obres més famoses, que ha assolit un èxit de públic i de crítica — que no tingué la versió cinematogràfica d'Anna Christie, tot i ésser interpretada per Greta Garbo — i això ha portat sobre aquest autor americà l'atenció de molta gent que altrament seguirien ignorant-lo.

La publicació en edició continental de Strange Interlude, la més discutida de les seves darreres obres, ha contribuït també a fer-lo conèixer del públic que llegeix, més limitat ja que el que va al cinema. Emperor Jones, és obra essencialment teatral, molt dramàtica i amb una anècdota susceptible d'interessar a tothom. Strange Interlude, amb la seva lentitud, els problemes de psicologia que posa l'autor i sobretot la seva extensió — nou actes, si no ens falla la memòria —, no en fan precisament una obra per a tots els gustos.

Contrastant amb la complexitat de Strange Interlude, la seva darrera obra Ah, Wilderness, estrenada fa poc al Guild Theater, de Nova York, sembla representar un canvi d'orientació en l'obra d'aquest autor. Parlant-ne, un crític americà ha dit que «el més senzill de dir sobre aquesta obra, era que semblava escrita per Booth Tarkington». Els que hagin vist al cinema Scaramouche o Monsieur Beaucaire, escenificació de les dues produccions teatrals més famoses de Booth Tarkington, comprendran perfectament l'abast de la comparació.

O'Neill abandona tot allò que li era característic: les intervencions del subconscient, i conseqüència d'això, les subtils psicològiques; els experiments de noves tècniques teatrals; el llenguatge estil·litzat, esquemàtic d'obres seves anteriors. En lloc d'això Ah, Wilderness presenta la història normal d'un noi de bona casa, que comença a viure, amb una sensibilitat bon xic hiperestèsica, que contrasta amb la vulgaritat de la seva família.

Sembla que O'Neill empra en aquesta obra la seva personal experiència i que en part l'obra és autobiogràfica. Els primers problemes de la vida, en un noi de disset anys, que topa amb la seva família que s'esforça per disciplinar-lo i per comprendre'l, en l'ambient d'una petita ciutat de Connecticut, cap a 1906, substància, lloc i data de l'acció de Ah, Wilderness, coincideixen amb les dades de la vida de l'autor.

Es curiós de constatar com O'Neill, que ha estat un dels capdavanters de les noves tendències imperants en la literatura i en el teatre contemporanis, que tendeixen a una major complexitat, inicia amb aquesta obra una virada cap a la senzillesa. L'obra en qüestió és una comèdia fatalment normal que no desmereix pas en qualitat de la producció precedent d'O'Neill. La crítica americana, que ha acollit amb gran satisfacció aquesta comèdia, augura al seu autor un gran èxit de públic. La tendència i la ironia barrejades que ha difós O'Neill en la seva obra, en fan una peça de teatre que ha d'agradar al gros públic, a la massa que recerca diversió i no complicacions, en el teatre. El domini que té l'autor de la tècnica teatral, fa que aquesta obra resulti tan interessant, com les anteriors més complicades, per a aquells que recerquen en el teatre quelcom de més que una manera de matar el temps.

RAMON ESQUERRA

PUBLI-CINEMA
Passatge de Gràcia 57. - Telèfon 79681
De les 3 tardes a la 1 matinalada

NOU PROGRAMA D'ESTRENA:
CURIOSITATS MUNDIALS
Interessants reportatges Fox Movietone

EL NEN BLAU
Divertit dibuix sonor

NOTICIARI FOX SONOR
Notícies d'Espanya: Primeres vistes cinematogràfiques d'El Círculo Hagochoch a Barcelona - Manifestacions a Cuatro Vientos - Vista d'una esquadra japonesa a Barcelona

NOTICIARI FOX SONOR
Internacional: Gran Premi automobil·lístic de Tèpoli - Les festes de Joana d'Arc a París - La marina de guerra alemanya al port de Swinemunde - Manifestació artística a Filadèlfia, i altres

ALGUNES BELLESES DE FRANÇA
Documental

TIPOGRAFIA AMERICANA
El regent de la impremta. — Maletsiga!
S'han deixat el nom del diari!
(The New Yorker)

L'ANIMADOR DELS BALLS RUSSOS

Un interviu amb Massin

Els espectadors, en contemplar els moviments delicats i resolts d'un ballet, poc s'imaginen l'energia i esforços esmerçats pels ballarins en escena. Els herois d'El Tricorni tornen als bastidors esbufegant i esgotats. Uns cuiten a seure, altres s'apunyalen a les parets, tots callats perquè la fatiga no els deixa parlar.

En aquells moments, els artistes no pensen en la lluita de l'home contra el seu destí, sinó en el seu cansanci. Per això,

buixos traçats damunt un paper; la manera de fixar els moviments de la dansa.

***

—Quin judici heu format del públic que presència el vostre espectacle?

—En general els ballets són ben acollits en tots els països. En aquest punt, el públic pitjor és el de París. Els anglesos són els més fidels i constants en l'admiració del nostre art. Els americans es manifesten entusiastes. El públic de Barcelona el considero el més comprensiu.

El mestre de ballet continua:

—Conec els públics gràcies a la meua llarga actuació. Tingueu present que avui (14 de maig de 1934) fa vint anys que vaig debutar a París.

***

—En els ballets actuals no hi trobeu un excés de literatura i filosofia? En Els Presagis plantegeu un problema filosòfic; en Competència desenrotlleu tota una història de dos comerciants... El ballet no guanyaria deixant el transcendentalisme i la literatura? Una dansa circumscriu al moviment sense demostrar ni explicar res.

Massin aclareix:

—Voleu dir dansa pura? El meu primer assaig en aquest sentit ha estat Choreartium, en què no em subjecto a cap acció i argument. Desenrotlleu plàsticament i finàmicament l'emoció d'una música indeterminada i pura: la IV Simfonia de Brahms. L'orientació del ballet depèn del caràcter de la música. En Els Presagis no podia fer una obra abstracta, perquè la música que serveix de canemàs comença per voler ésser, segons els propòsits de Txaiikovski, la simfonia del destí.

Massin prossegueix:

—Es preferible que amb el ballet hom no faci filosofia. Però s'ha de dir alguna cosa. Per aquesta manca de contingut, Beach ha estat un dels ballets més fluxius i àdhuc fa pensar en la revista de gran espectacle. En els ballets més reeixits, els clàssics, Petruitchka, El Tricorni, per exemple, l'acció té molta importància. Aquesta acció és l'armadura sobre la qual es munta una òpera, una obra teatral, un espectacle. L'armadura, naturalment, ha de passar a segon terme: serveix de suport.

***

Massin declara:

—La dansa constitueix un llenguatge internacional entès per tothom.
—I el caràcter rus dels ballets?
—Afegeix: En el fons de les nostres obres descobrirem sempre l'empremta i qualitat esclaves. Donem aquest caràcter oriental a tot el que toquem.

***

—La vostra companyia pot ésser considerada la continuadora de l'obra de Diaghilev?

Massin fa constar:

—Crec que en som els successors! Segons l'opinió de la crítica, el criteri dels altres, la nostra troupe, per l'organització, per la qualitat de l'obra, per la perfecció de la coreografia, ocupa el primer lloc en el moment present. Procuo continuar l'empresa del meu mestre i, sobretot, m'esforço a continuar l'evolució que hauria fet Diaghilev.

—Els ballets tenen unes fórmules fixes?

—No! El ballet no és cristallina en una forma definitiva. Evoluciona continuament. Cada ballet és un nou avenç, una nova descoberta. Adhuc la coreografia, que sembla que tingui un camp limitat, cada vegada troba noves expressions fins aleshores insospitades.

—Seria possible reunir tots els col·laboradors de Diaghilev?

—Reunir Georges Balanchin, Serge Lifar... Prou! Pot ésser possible. Encara que no gaire fàcil. Mantinc relació amb tots ells. Acabem la conversa. Massin, en acomiadar-se, ens va dir que li és difícil explicar la dansa. Les teories i les anàlisis cal deixar-los als crítics i al públic.

J. CABRE I OLIVA

Massin

Tamara Tumanova, en demanar-li la impressió sobre un ballet que acabava d'executar, va confessar: «El ballet? Un exercici esgotador.»

Els ballets, vistos de l'escenari estant, presenten aspectes inesperats.

***

Una altra sorpresa. Els assaigs, que hom s'imagina brillants, es desenrotllen en una grisor i monotonia. Trobeu l'escenari del Liceu fosc, il·luminat per unes poques bombetes. Sense decorats, ni reflectors, ni vestits llampants. En un recó una ballarina, amb faldilla de gasa blanca, asseguda en un banc, està tricotent. Dues altres parlen: «Le toréador avançant vers el taureau...» La companyia ha assistit a una comèdia. El teló està abaixat.

En un costat, un pianista executa El Tricorni de Falla en un piano desafinat. A la sala es sent l'orquestra que assaja a part. Massin, assegut en una cadira, dirigeix la dansa d'un atleta en samarreta. Pica de mans i va comptant i mesurant els moviments que semblen més espontanis. «Alceu el cap! One, two, three. Els braços! One...» L'atleta està cansat i Massin fineix l'assaig.

***

Leonide Massin, l'extraordinari coreògraf, el col·laborador artístic de la companyia de Monte-Carlo, ens manifesta:

—Sóc un admirador de la dansa espanyola que he après en el vostre país. Adhuc vaig passar una temporada a Andalusia per conèixer millor l'ambient popular.

Li preguntem nosaltres:

—Coneixeu la dansa de Catalunya? Seria possible comprendre'n un ballet?

—Prou! El vostre conseller senyor Gassol em va preparar una sessió de balls catalans. Ball de gitanes, Xiquets de Valls, sardana, etc. La vostra dansa és forta i sana. El senyor Gassol va demanar-me que fes un ballet basat en les danses catalanes. És un projecte que estudiaré. De moment, encara no estic decidit.

Sabem que el senyor Gassol suggereix la idea d'un ballet català. La novetat fóra la introducció d'una cobla. Massin assistí a la sessió i va pendre algunes notes; uns di-

URQUINAONA ◆ 2 grans films en el mateix programa

RICHARD BARTHELMESS
SALLY HILERS + TOM BROWN

AEROPUERTO CENTRAL
un film
Warner Bros First National

ROBINSON EN PASTO DE TIBURONES
Director: HOWARD HAWKS
EDWARD G. ARLEN
SIVA JOHANN

VESTITS DE BANY
DE TOTES MARQUES
DE TOTS PREUS
DE TOTS GUSTOS
PER A
SENYORES, HOMES I NENS
MODELS EXCLUSIUS
F. VEHILS VIDAL
32, Avinguda Portal de l'Angel, 34 — 7, Plaça Universitat, 7

LES LLETRES

La causa de la fe La primera poesia de Maragall

Si en l'article anterior vam tenir la pretensió d'explicar el mecanisme de la moral, en el present pretenem explicar el mecanisme de la fe. Per això si aquell es titulava *La Causa de la Moral*, aquest es titula *La Causa de la Fe*.

No parlem de la fe en general. Parlem de la fe religiosa en particular. Si la fe, com és molt natural, es pot aplicar a mant assumpte, com que la suprema aplicació que hom en pot fer és a la creença de posseir un esperit i a la persistència d'aquest esperit en la vida espiritual després d'aquesta vida material, en dir fe, deixem el sentit genèric pel sentit específic que ens dona aquesta creença. Parlem de la fe suprema, que és la fe pròpiament dita.

Aquesta existència de l'esperit i aquesta altra vida, si volen, seran certeses, il·lusions o falsitats. La fe no en dona ni en pot donar cap assegurança definitiva. Però el fet cert és que aquesta fe existeix. El cert és que molts creuen en l'esperit i en l'altra vida. Encara que molts milions hi deixin de creure, sempre resten altres tants milions que no abandonen la creença, encara que abandonin les religions actuals per fugir de les supersticions que les sostenen i embolcallen.

Si aquesta creença fos filla de la ignorància, de la superstició o de la fantasia, com creuen i diuen molts, no caldria parlar-ne, però resulta que l'observació demostra que la fe neix espontàniament i en la mateixa forma que els instints. La fe és un instint, com tants altres que ens en dona la vida material que vivim. La fe, tant la religiosa en particular com la fe en general, serà si voleu una certa ciència, una mitja ciència, que es presenta o es pot presentar com a ciència infusa o ciència confusa, mixta d'instint i de coneixement, però la base de la fe, a desgrat de l'aparència d'una certa lògica, és purament i senzillament biològica. La lògica li és exterior. No es funda ni en els mateixos principis que l'engendren. No sols és anterior i superior al coneixement que la constata, sinó que el coneixement no la donaria si l'instint no la donés i si fos possible un ésser sense coneixement, que es trobés en les mateixes condicions de l'ésser humà, també la tindria, ço és, tindria l'impuls o direcció que caracteritza la fe. En tindria l'arrel, sense tenir-ne la flor. En tindria la mística. La circumstància que només és present o es pugui presentar en éssers dotats de coneixement, fa que la fe ens sembli filla del coneixement, o almenys relacionada d'alguna manera amb ell. Aquesta circumstància, en lloc d' aclarir l'origen de la fe, l'enfosqueix.

El fet és que els homes, a certa edat i a cert grau de civilització, comencen a creure, sense que ningú els n'ensenyi. La idea que en nosaltres hi ha un esperit que persisteix a través de la matèria variable de l'organisme que el conté, i està destinat a sobreviure al cos, es forma en les entranyes, com si fos un altre instint qualsevol, com deïem. És també, com tot instint, més o menys accentuat en l'ésser humà i pot passar de l'excitació a la insensibilitat, reorientant tots els graus, fins el de la indiferència o la fòbia.

La ciència i la religió poden donar arguments en pro o en contra que facin créixer o minvar la fe, però ni l'una ni l'altra no la creen. La ciència i la religió poden actuar damunt l'instint despertant-lo o apagant-lo, donant la il·lusió que aquell instint ha nascut o ha mort influït o imbuït per la ciència o la religió. Si la ciència callés i la religió fos suprimida, com pretenen alguns Estats laics, seria la millor manera de demostrar palesament que la creença en la vida de l'esperit fora de la matèria neix completament sola. Suprimir l'ensenyament religiós no seria, com molts creuen, la mort de la fe, sinó la depuració de la fe. Vol·dríem que els Estats laics assolissin llur ideal pedagògic, perquè així d'una branca podrida i corcada per les supersticions i la ignorància, que són el llevat de les religions actuals, en sortiria un rebrot nou i tendre. Avui, donat el progrés humà, com nosaltres, homes de religió, no ens cansem de dir i repetir, és molt més perillós i equivocat per a la fe l'ensenyança de mitologies religioses, que l'ensenyament laic. No ensenyar religió podria indubtablement fer perdre la fe a molts, però ensenyar les que avui s'ensenyen, la farà perdre a tots. Si la primera aparició d'aquest instint humà, el més humà de tots, que és la fe, en lloc de començar com va començar en una època d'ignorància, hagués començat en una època de ciència com l'època moderna, en lloc d'haver-se lligat amb la superstició, s'hauria lligat amb l'observació i l'experiència, que són les dues armes de la ciència.

Davant del fet que la fe no pot ésser filla de la ciència ni de la ignorància, i reconeixent que la fe precedeix el coneixement, moltes teories científiques i religioses han cregut en la necessitat d'una revelació sobrenatural, perquè l'ésser humà pogués arribar a creure que té un esperit que pot viure després de la mort.

Aquesta teoria de la revelació és tan equivocada com la dels que diuen que la fe neix de la superstició i de la ignorància, i tant els uns com els altres, per explicar la fe, posen un problema previ, més difícil de resoldre que el mateix problema de la fe. Molts han perdut la fe o l'han sentida minvar precisament per aquestes teories que per aclarir enfosqueixen, quan no enlluernen.

I això sense dir que alguna revelació,

entre elles la més important i la més coneguda entre nosaltres, que és la mosaica, en comptes de revelar l'existència d'una vida espiritual després d'aquesta, revelava l'existència d'una vida material, perquè deia que l'home havent estat creat immortal damunt la terra, va ésser condemnat a mort per haver comès el pecat original. A aquesta revelació no li queda cap més recurs que no pecar per tornar a viure eternament, o la resurrecció de la carn. No podent creure en la immortalitat de l'esperit, té de creure en la immortalitat del cos, cosa que, com els nostres mateixos lectors poden veure, no concorda amb els principis instintius de la fe, en la vida de l'esperit pur separat de la matèria, que és l'essència de la fe de què parlàvem i parlem.

La causa de la fe no es pot trobar enlloc més que en la Hiparxiologia, ciència que si els nostres lectors no coneixen és perquè no volen. Allí, com deïem en l'article anterior al present, estudiant les relacions més generals que hom pot establir entre els elements de tota l'existència coneguda, es dedueix que la matèria separa l'esperit d'ella mateixa.

Aquesta llei de la separació, que és el resultat dels estudis de molts anys fets per l'autor de l'obra, dona, com compendran de seguida els que llegeixen, l'explicació del perquè els homes creiem abans de tenir tots els arguments necessaris per a creure. Dona l'explicació clara i senzilla, no sols de la fe, sinó del perquè la fe precedeix necessàriament la ciència.

Si nosaltres, com la Hiparxiologia demostra, som éssers espirituals continguts en la matèria orgànica que funciona per tal de separar-nos d'ella mateixa, el natural, lògic i necessari és que nosaltres, abans de conèixer la llei que la Hiparxiologia descobreix, hi estiguem subjectes. Res més natural que sentir els efectes abans de conèixer la causa. Si per sentir els efectes de la malaltia basta estar malalt, per conèixer-ne la causa cal ésser metge.

Per estar subjectes als efectes de la llei de la separació, no es necessita cap estudi. És la causa de la llei hiparxiològica que té d'ésser coneguda estudiant. Si nosaltres tenim esperits continguts dintre la matèria que ens separa d'ella mateixa, en resulten tres deduccions: 1.ª, que creiem en l'esperit; 2.ª, que creiem que es va separant de la matèria; i 3.ª, que hi creiem abans de tenir-ne un concepte científic.

La fe religiosa, doncs, és senzillament un fet vital que es presenta quan la matèria dona un grau determinat de separació a l'esperit, contingut en l'organisme, que en aquest cas és l'organisme humà. Els animals, ja no cal dir les plantes, però sí els homes primitius d'abans de la civilització incipient i els nens no tenen ni poden tenir fe religiosa. És que no han assolit el grau suficient de separació espiritual. Quan l'esperit, en virtut de l'impuls material del seu mateix organisme, assoleix la separació suficient, té la fe religiosa. A desgrat d'ésser un fenomen referent a l'esperit, és degut a la matèria, com vam veure que passava amb el fet moral. La fe no sols és un mecanisme de la moral, sinó el resultat del mateix mecanisme. Efectes d'una mateixa causa, la moral i la fe es presenten totes dues en relació amb la vida de l'esperit, essent produïdes per la matèria. Si la moral fa referència a la vida present, ço és, és accidental en l'existència de l'esperit, la fe fa referència a la vida futura, ço és, és essencial a l'existència del mateix esperit. La moral i la fe, convergint en la vida mortal, divergeixen en la vida eterna. I si l'instint les barreja, la ciència les destrua.

La fe religiosa que fins ara ha estat presentada com el més contrari a la concepció mecànica de l'existència, no és més que un pur i senzill mecanisme. Ben a l'inrevés que, com se sol creure per no haver-lo estudiat, els fets religiosos, com tots els espirituals, siguin contraris a la concepció mecànica dels temps moderns científics, de la qual volien l'exclusiva els materialistes, a més a més quan els espiritualistes no els els disputaven, si se'ls vol conèixer, no hi ha altre recurs que reduir-los a mecànica, de la mateixa manera que passa amb els fets materials. La ciència espiritual té de seguir els mateixos procediments que la ciència material. No n'hi ha d'altres. No es coneix la causa de cap fet espiritual ni de cap fet material, mentre no se'n conegui el mecanisme. Els que es pensaven que amb la concepció mecànica de la vida feien desaparèixer la religió, se la trobaran dintre que no se n'adonaran. La concepció mecànica no sols salvarà la religió, sinó que l'alliberarà del rastre supersticiós i mitològic que arrossega. La religió és una mecànica universal que comprèn el món de l'esperit i el de la matèria, elements integrants i únics de l'existència coneguda, que és objecte de la Hiparxiologia.

La ciència universal, com totes les ciències, té de començar per acceptar la fe com un fet, però no com un tabú, que no es pot tocar ni manufacturar. Al científic no li té de fer por res. Aquell gran català de Mallorca que fa set segles que es va dir Ramon Llull, malgrat ésser catòlic i estar rubert de temor i d'amor a Déu, no li va fer por l'estudi, pel qual tenia un amor foll. Era català com nosaltres i va anunciar la ciència catalana o universal. Ara, tenint-ne de donar grans gràcies a la Hiparxiologia, es complexa a Catalunya l'anunci lull·lià, que va dir que no era la ciència la que es tenia de basar en la fe, sinó la fe en la ciència.

La missió de Catalunya es va complint, encara que molts catalans no s'ho pensin i fins que n'hi hagi algun que altre que no ho vulgui, perquè de tot hi ha.

Sols amb el compliment de la missió de la pàtria catalana, la concepció religiosa de la humanitat passarà de la fe al convenciment. De l'albada al migdia, fins que torni la tarda i el món es torni a enfosquir, com anuncia la mateixa ciència universal catalana o Hiparxiologia. La religió, mentre pugui, no té de viure de caritats, sinó de justícia. Catalunya té la paraula.

FRANCESC PUJOLS

Unicament com a valor informatiu, ja que Maragall inserí molt poques produccions dels seus primers temps poètics en els seus llibres, transcrivim la primera poesia que veié publicada: *Optica*, la qual fou inserida en *Lo Nunci*, periòdic satíric, dirigit per J. Feliu i Codina, amb col·laboracions de Conrad Roure, Frederic Soler, Manuel Ribot i Serra i altres, i que sortí per primera vegada a Barcelona el dia 12 d'octubre de 1877.

Aquesta poesia de Maragall no fa sentir pas el poeta fecund que havia d'aportar un esperit nou a la poesia renaixentista. Així com Guimerà (vegi's *MIRADOR*, número 237), en escriure la seva primera poesia, *Lo Rei i el Conseller*, publicada en el primer número de *La Gramalla* — 14 de maig de 1870 —, ja marca els trets principals, falles i virtuts de la seva futura producció, Maragall és, a través de la poesia de *Lo Nunci*, vulgar i insipid. Ningú no hauria pogut endevinar aleshores que aquell home desconegut, Joan Maragall i Gorina, que signava aquella insignificant producció, havia d'iniciar la més pura renaixença poètica, amurada d'una ànsia estètica nova i d'un lirisme espiritual fill d'una intensa vida interior.

Maragall, en les notes autobiogràfiques que precedeixen els estudis biogràfics (*Obrs Completes*, vol. V), ens parla d'aquest fet que ell estima «el meu primer triomf literari». Diu:

«Havia enviat una composició a un periòdic setmanal. El dissabte a la tarda — tenia llavors de setze a disset anys — me n'anava a la fàbrica i, ans d'agafar el tramvia, compro el periòdic que acabava de sortir i, un cop a dins del tramvia, el desplego; lo primer que fereix la meua vista són aquells versos, aquells conceptes, aquelles coses que jo m'havia inventat, llegibles pel públic en aquell paper de gran circulació. L'emoció fou tanta, que resti una bona estona amb els ulls fets en aquells versos, sens tirar avant en llegir-los, clavats en mon assiento i com si somniés; tot seguit els ulls m'espurnaren i vaig amagar el rostre darrera el periòdic enterament desplegat. Ah! que poc devien pensar mossos companys de viatge que darrera aquell full de paper, encara humit i amb la fortor penitrat de la impremta, s'amagava un dels goigs més grans, més purs, més dolços que es poden arribar a sentir.»

La ingenuïtat expressiva d'aquesta confessió s'explica pel desplaçament del poeta, el qual, arrencat de les lectures que infonien a la seva ànima exaltades imatges, sotmes a la tirania d'una rutina industrial, veu en el conreu de la poesia un camp vastíssim on manifestar la sensibilitat de la seva ànima delicada, ensems que una protesta contra el destí que el lliga a una feina que menysprea. En aquesta protesta trobà Maragall la seva vocació poètica, la qual, en apuntar, es traduí en una «espècie de fúria» — per dir-ho amb les seves mateixes paraules — pels versos que, fets amb una fecunditat extraordinària, expliquen la poca vàlua d'aquestes seves primeres produccions. La infelicitat fou la inspiració poètica de Maragall. Es ambició de glòria i roman clos en una vida materialitzada, «estic segur de posseir disposicions literàries» diu, però el cercle que el lliga és difícil de trencar i no troba altra deslliurança que escriure versos que barreja amb les xifres de

les seves tasques industrials, versos inconeguts en llur major part i entre els quals sabem els que guanyaren la flor natural en el «Certamen Literari» de Badalona l'any 1881. La impressió d'aquest premi és també un record de tota la vida: «Podran o no dir-me llorejat poeta els amics quan me dediquin alguna cosa?» Aquestes ingènues paraules evidencien la sinceritat d'aquelles notes autobiogràfiques, virtut que acompanyà el poeta tota la vida i on cal cercar moltes vegades la força màgica de la seva expressió. Maragall és sempre sincer; no fa més que estergir amb fidelitat el que sent, el que veu, el que pensa. D'aquí ve aquell devesall d'impressions que anota damunt la llibreta mentre constata el que un paisatge, una llum o una olor tenen de nou i d'inconegut encara. Ara és en el poble quiet i blanc de Caldes d'Estrach on escriu, suggerit per la llum imprecisa del crepuscle, aquests versos, en els quals hom troba de seguida una semblança amb els de les cançons de Garcés, semblança que serveix per reforçar la influència maragalliana en quasi tots els caires de la moderna poesia nacional:

*Ara sembleu flors de mar,
veles que sortiu enfora
a l'hora que el sol es pon
i el mar té un color de rosa...*

Després serà el paisatge quiet i el silenci de les valls:

*Jo no sé el que teniu
que us estimi tant, muntanyes.*

Totes les impressions són per ell motiu de poesia. A través de la seva obra es transparenta l'ànima que sap enlairar les idees amb una continuada superació de sensibilitat. La poesia de *Lo Nunci* no és més que el començament de la vida del poeta de les aspiracions més enlairades del seu temps.

Des d'aquell moment, la figura de Maragall creix i la seva obra ja és una gran esperança. Estudia l'alemany per traduir Goethe, publica *La Vaca Cega* en una edició de les seves primeres poesies feta per l'Avenc l'any 1895, segueix amb *Disperses, Enllà, Seqüències* i els admirables assaigs *Elogi de la paraula* i *Elogi de la poesia*. La seva ambició es realitza; és estimat de les seleccions i esdevé alhora popular amb *El Mal Caçador* i *El Comte d'Armau*. Maragall és més del que somià ésser; és el verb de Catalunya. Els seus primers temps poètics són llunyans; la poesia de *Lo Nunci* és oblidada, però, a ben segur, mai més no senti l'emoció d'aquell goig poètic tan ingènument expressat en les notes autobiogràfiques.

Molts autors han procurat oblidar llurs primeres poesies i àdhuc han recollit, quan el prestigi ha aureolat llur obra, els primers llibres de versos. Maragall, gran poeta, ben al revés, ens ha deixat unes notes d'emoció, recordatori d'aquells primers versos. L'obra d'aquest poeta res no la pot entelar ni res no la farà mai disminuir; és poesia d'essències pures nascudes de la més alta inspiració. Catalunya trobà en l'obra de Maragall la més delicada espiritualitat, virtut que s'hauria esvaït en el conreu de la tendència positivista imposada circumstancialment. L'obra maragalliana és l'amor i el dolor presentats en una forma serena impregnada d'un idealisme inconegut. La seva glòria, glòria veritable perquè nasqué de l'admiraçió i respecte de tot un poble, és afermada per les seleccions nacionals i forasteres. Unamuno escriu en el primer telegrama que en ocasió de la mort del poeta es rep d'Espanya: «Espanya lleva luto per la muerte de su mejor poeta. Viva Maragall!», i, darrerament, Azorín ha dit que Espanya ha tingut únicament dos poetes d'envergadura lírica universal: Verdaguier i Maragall.

La continuada superació de l'obra maragalliana fa veure la poesia de *Lo Nunci* com un inici dubtós. De Maragall hi ha sols la signatura; l'esperit n'és absent, l'emoció introbable, però és el primer pas precursor de la seva obra. Heus-la ací, reproduïda en facsimil:

OPTICA.

*Al vòuret l'ànima entera
Se'm cubri de tendre goig;
¡Goig seguit de pena feral!
De priure m'vaig tornar roig,
Y després groch com la cera,*

*En tos llabis mixt overts,
Begul amor moltes vegades,
¡Desacert de desacerts!...
Ab las tevas humoradas,
Me vas fer veure 'ls ulls verts.*

*Cuan un menos pensa, cau,
Prou rabó té 'l ditxo, va mase;
Jo, de ton amor esclau,
Cuan me vas donar carbassa,
La vritat... vaig quedar blau,*

*Y tant això m'va entristir,
Que res m' feya està alegre,
Fins que ua amich me va dir:
—A tú t' pintaba l' blanc negre...
Lo mateix me feya a mi.*

*Llavors fini mon enuig,
Que no crech torni may més,
A turbar ma ànima, puig
Ara per mí, l' amor es
De color de gos com fuig.*

JOAN MARAGALL GORINA.

La primera notícia de Maragall, després d'aquesta poesia, la trobem a *La Il·lustració Catalana* de l'any 1892, on, en ocasió d'haver imprès uns quants amics del poeta i sense que ell ho sabés, les seves poesies en un petit volum que li ofrenaren com a present de noces, diu que Maragall ha d'aplegar en un llibre totes les seves poesies perquè són mereixedores de l'atenció de la gent sensible. Aquest primer volum, raríssim de trobar, és encapçalat amb una dedicatòria en vers: *Endressa*, sense signatura, però transcrita a *La Il·lustració Catalana* amb la de Joan Sardà. Després, en 1895, la crítica acull el seu llibre com una prometença. Claudi Omar i Barrera, des de *La Veu de Catalunya* (setmanari) diu: «Heus ací un poeta que s'imposa només amb un quadern de 74 pàgines gens atapeïdes. Salutem-lo, que és d'aquells que van de dret a la més alta jerarquia.» La profecia del crític no triga gaire a complir-se. Maragall esdevé el poeta més sensible de Catalunya; la seva emoció obre nous camins a la poesia nacional i desvetlla vocacions tardanes. Quan mor, Catalunya s'adona que ha perdut un dels pocs homes que posseïen el do de la paraula inspirada. De la profecia d'Omar, primera lloança, es passa a l'emoció continguda de la Pàtria, sintetitzada en aquelles paraules d'Eugeni d'Ors: «Jo d'aquest mort no en sabria parlar sinó darrera un silenci molt pur.»

J. M. MIQUEL I VERGES

EL LLIBRE DEL DIA

Història de Catalunya
per FERRAN SOLDEVILA

Preu: 15 pessetes

Administració i venda:

Llibreria Catalònia
3, Ronda de Sant Pere, 3

Per llibres francesos

LLIBRERIA

Louis Bergé

Rambla del Centre, 19

Telèfon 23118

i per revistes i diaris
estrangers

Kiosque Français

Rambla dels Estudis, 7

Exit en la mida
Corbates inarrugables
Pijamas a bon preu

JAUME I, 11
Telèfon 11655

J. ROCA
PASSEIG DE GRÀCIA, 18

és un argenter de qualitat

EN LA INTIMITAT DEL
VOSTRE MENJADOR
CAL QUE LA VAIXEL·LA D'ARGENT SIGUI
ENCARA UN REPÒS
PER LA MIRADA...

GUTENBERG, S. A.

Fàbrica de maquinària
per a les Arts Gràfiques

Aguilers, 1 i Via Laletana, 4
Tel. 15524 - BARCELONA

LES ARTS I ELS ARTISTES

Les exposicions Novetats arqueològiques precolombianes

Ynglada-Lluís Mercadé

La doble exposició de La Pinacoteca no és res més que la traca final amb què es clou aquesta meravellosa desfílada de pintura catalana moderna celebrada en la temporada 1933-34.

Mancava, tot esperant la col·lectiva de fi de curs de Can Parés, un esdeveniment que junt amb un valor intrínsec portés aparellat algun motiu més o menys sensacional. Aquest ha estat la reaparició de Lluís Mercadé, del qual

dona la seva opinió sempre tan perfecta.

Es val de la seva personalitat construïda amb elements diversos acoblats per un ideal, per a exposar aquesta tesi que tant pesa i pesará en l'escrutini de la pintura moderna. Perquè el futur de Mercadé és un dels més clars i haurien de sobrevenir grans cataclismes morals per desviar una obra tan ben posada en marxa. En els pintors pels quals la pràctica d'aquest atomisme és un fet indiscutible, hi ha un resultat segur mentre la normalitat no vagi a la deriva. Els pot

Lluís Mercadé — Paisatge

públicament res no es sabia des de feia quatre o cinc anys, i la presència d'un nombre important de dibuixos d'Ynglada. Motiu, doncs, a bastament suficient perquè amb una joia ben íntima hágim de convenir que tots els representants de l'art actual que en vuit mesos que s'han cansat de revestir el nostre moment com a perfectament transcendent, tinguin la impressió que en tancar la temporada s'han mobilitat dos elements més que percutiran en l'entusiasme per ells desvetllat a la primera hora.

La precisió d'Ynglada és vibrant com mai. La trentena de dibuixos exposats li valdrien una entronització definitiva si aquesta no estigués ja decretada. La manera sintètica del nostre gran dibuixant ha anat al més enllà de l'expressió i en tots els casos el seu dibuix és la cosa més explícita, més determinada i més coherent que es fa avui dia.

No podem estar-nos de dir que ens sap

passar el llamp de la temptació, la fuga d'una creença esporàdica. El resultat, però, és un, com hem dit, semblant al de molts sofistes, i és l'acatament a la respectiva ortodòxia i la professió de la immanència artística.

Lluís Mercadé, el personalíssim expositor de La Pinacoteca, dona fruits d'aquests darrers. Ha superat entrebancs de tota mena i ara és l'home en el qual es pot creure profundament, perquè ja apunta la condensació definitiva de tots els àtoms posats en joc per establir una pintura de gran volada.

Mikoumo

L'exposició que aquest artista japonès ha muntat a la Sala Catalònia ve a demostrar un altre cop la facilitat que quant a l'assimilació ha assolit en tots els ordres pictòrics. Al llarg de la quinzena de teles s'observa aquest fet de suma importància; és

El senyor J. Leslie Mitchell acaba de publicar a la casa Jarrolds, de Londres, un dels llibres més importants mai publicats sobre arqueologia precolombiana, sobre arqueologia de l'antic imperi maia, de Mèxic. El senyor Leslie Mitchell posà temps enrera a la premsa anglesa la tesi de la influència hindostànica sobre l'art de l'antic imperi maia, i ara desenvolupa la tesi en el llibre en qüestió; i, val a dir-ho, encara que no estiguem gens segurs de la certesa de les conclusions del savi americanista anglès, amb colpidores proves gràfiques recolzadores. La tesi del prof. L. M. és la següent:

No existeixen pas cultures absolutament autòctones, sinó que totes són poc o molt influïdes per una altra o per diverses. No sabem mai qui eren els autòctons de les terres maies, però es pot assegurar que no eren pas aborígens ni un sol poble el que generà o els que generaren el que anomenem civilització maia, la civilització que deixà els estupefaents monuments de l'Amèrica Central. Vers el segle VI o el VII d. C. començarien les invasions del Centre-Amèrica en cerca d'or i pedreria. Els invasors eren de sang asiàtica, indonèsica, els quals es barrejarien i es confondrien immediatament amb les races autòctones. L'art Gupta que els invasors indis aportarien a les terres maia arribaria a influir fins la cultura incàsica del Perú.

La civilització maia donà dues meravelles, almenys: el Calendari maia, «un dels més notables i complicats instruments mentals mai imaginats», i l'arquitectura; dues meravelles desproporcionades amb les altres gestes de la cultura maia, la qual fou cruel, aberracionada fins al sadisme més bestialitzat, de quasi nul·la aportació històrica. Aquesta cultura tan oposada a la nostra com la mentalitat del dinosaure fou oposada a la nostra, estava condemnada a morir. En temps de la conquesta pseudo-asiàtica ja era decadent. L'imperi maia que descobriren els altres conquistadors posteriors, els espanyols, no era sinó un segon, un nou imperi maia, relativament recent. Les més antigues inscripcions de l'antic imperi es poden datar de vers el segle VI d. C. Aquell antic imperi maia cessaria sobtadament vers el segle XII. La cultura de l'antic imperi no sobreviu, després, i encara a pregar, sinó en els principals llocs, fins a la vinguda dels conquistadors del Nou Imperi, gent d'altra raça probablement, gent turbulenta, la cultura del la qual no és sinó prolongació decadent del que ella trobà establert. És possible però que les invasions anteriors a l'espanyola fossin més nombroses; sense comptar que, segons la intrincada i de vegades contradictòria cronologia precolombiana, la cultura maia no seria sinó la darrera d'una llarga successió de cultures diversament racials, a partir dels anys 3800 ab. C., segons uns arqueòlegs, o a partir dels anys 1300 ab. C., segons d'altres.

Tot això, que és encara molt confós, també és enormement interessant, sobretot quan es tenen a la vista els monuments d'aquestes civilitzacions tan estranyes.

***

Per tal de celebrar el quart centenari de la conquesta de Cuzco per Pizarro, el govern peruà votà recentment un gros pressupost per a excavacions en el territori d'aquesta vella capital de l'imperi Inca. Això és un fet insòlit en aquell país. Mai el govern peruà no havia subvencionat les excavacions arqueològiques. La generositat actual dels governants de la república del Perú té la seva explicació en el fet realment encoratjador per a tals liberalitats, que recentment el director del Museu Nacional del Perú emprengué excavacions en aquella regió, excavacions que resultaren fructuosíssimes, ja que s'hi descobria en relatiu bon estat de conservació la més important fortalesa precolombiana, una ciutat de triple recinte concèntric, amb edificis, aqüeductes, la base d'una torre i abundant material mòbil: ceràmica, armes, etc. També es descobriren en tal lloc, anomenat Sachshuaman, uns grans monolits de significació per ara ignorada.

Un altre arqueòleg descobrí a Ayacucho forns on es suposa que els inques fabricaven una variant de turquesa per a les incrustacions. En aquest darrer lloc foren descobertes també inscripcions jeroglífiques de una cultura pre-incàsica.

***

Les més impressionants adquisicions de l'arqueologia precolombiana són les que aconseguí la missió del Peabody Museum de la Universitat de Harvard destacada a Panamà, a l'antiga població de Coclé, a les ribes del Río Grande de Coclé, en el precís indret on avui està situada la moderna vila de Nata.

El que ara ha explorat la susdita missió és una necròpolis que trenta anys enrera fou revelada als marges del susdit Río en canviar aquest de lit. En aquesta necròpolis han estat descoberts els més sorprenents enterraments de les civilitzacions precolombianes: tombes col·lectives, amb veritables hecatombes, el cap de les quals sol aparèixer assegut en escambell i protegit per un edicull petit com el seu propi cos. El mobiliari fúnebre d'aquestes tombes principals, les quals de vegades apareixen enllosades, és abundantíssim: hi dominen els objectes d'or i de coure daurat, l'orfebreria de pedres dures, petxines, queixals, etc. El més important d'aquest mobiliari és la ceràmica, admirable per la seva policroma decoració pintada, decoració d'una gran elegància, molt perfecta i bella des del punt de vista decoratiu. Aquesta decoració, en moltes de les peces ben original, sembla de vegades evocar les formes i les composicions de l'art anomenat escita, l'art siberià d'època encara indeterminada, tan aviat datable dels segles medievals com del segon mil·lenni abans de Crist, i que s'identifica també amb l'art dels bàrbars del Nord d'Europa, procedents precisament de les regions siberianes. Entre els motius pseudo-escites de la decoració ceràmica de Coclé es troba el motiu esquemàtic de la faç monstruosa anomenada «tao t'he» en l'arqueologia sìnica. Altre material funeràri trobat en la necròpolis de

Coclé, i no pas el menys sorprenent, són els vasos i discos d'or repujat, i també la joia o el bibelot, el qual es troba amb abundor i elaborat en materials rics: figures d'animal més o menys estilitzades, però en estils diferents, com pertanyent a cultures o èpoques diverses, elaborades en or o bé en or incrustat de pedra dura, també completament de pedra dura o de marbre.

Aquesta bibeloteria i la ceràmica de les tombes de Coclé són fets nous i descon-

Elliot Smith, no acaba d'ésser acceptable. Les noves troballes que sembla que haurien de reforçar la tesi asiàtica, les de Coclé, no ens apareixen pas com un reforç a la susdita teoria, sinó més aviat com un reforç a una teoria contrària, la qual sostindriem sota el següent enunciat: les semblances que es troben en arts considerablement distanciats en el temps i en l'espai no són, en els casos més inexplicables, sinó fortuites semblances; o, si es prefereix, no serien sinó rebrotades imprevisibles de la unitat de

Ceràmica policroma de la cultura de Coclé (Panamà) decorada amb motius fantàstics i realístics, trobada per la missió del Peabody Museum of Archaeology and Ethnology de la Universitat de Harvard (E. U.)

tants en l'arqueologia precolombiana, la qual cada dia es demostra més complexa i més important. Aquestes troballes posen doncs un nou capítol a aquesta arqueologia: la cultura de Coclé, d'origen desconegut i de data indeterminada. Així i tot sembla que hom pot aventurar una cronologia fixable, aproximadament, en el segle XVI d. C., immediata a la conquesta espanyola; çò és, partint retroactivament d'aquest segle XVI.

***

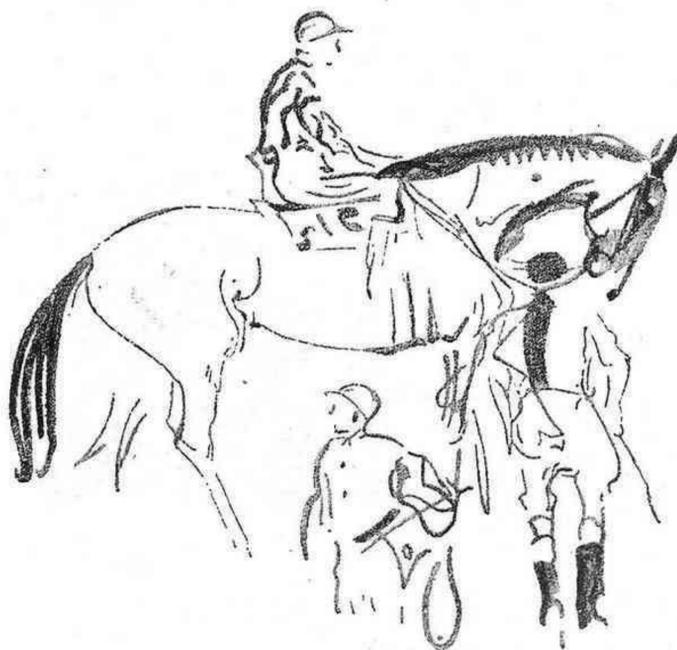
D'aquesta darrera informació de «des darreres novetats precolombianes», com aquell qui diu, destaca, ultra els fets ja relatats, un fet que de tots ells es dedueix; i és que la teoria de les influències asiàtiques sobre l'art maia i inca, tot i els exemples colpidors on pot decentment recolzar, tot i el suport que li atorguen prestigis tan notoris com els dels professors Leslie Mitchell

l'esperit humà al través de les mil i oposades dislocacions o revulsions d'aquest mateix esperit. Així, per exemple contradictori, en l'art maia apareixen alguns temes sorprenentment semblants a d'altres de l'art pre-hel·lènic i fins de l'art grec arcaic. Per què, aleshores, aturar-se a les influències indonèsiques? Per què no concedir a l'art maia influències cretenses i dòriques? Per aquest camí la disquisició seria llarga.

JOAN SACS

Exit en la mida
Corbates inarrugables
Pijames a bon preu
JAUME I, 11
Telèfon 11655

Pere Ynglada — Tinta de Xina

una mica de greu la insistència d'Ynglada en el seu tema preferit. Quan, tot i no prodigar-s'hi, tracta d'encetar un nou argument, s'obre al seu davant una gran extensió de terreny inèdit en el qual l'esperarien, també, encerts indiscutibles. Quan pels seus cavalls i jòqueis i per les seves escenes de circ, passa aquella enorme quantitat de vida i de clàssica veritat, vol dir que d'allí a uns antípodes hi ha una gamma assolida que si no surt és solament per una qüestió d'ordre diríem-ne personal, tan respectable com una varietat infinita en mans d'un altre. Prescindim de la queixa. Ell ja deu saber el com i el perquè. Des d'una altra esfera, naturalment, sabem d'algú que s'havia queixat de la profusió de les ballarines de Degas.

Quan gairebé totes les formes de paisatge s'havien presentat amb la seva respectiva teoria, ve el paisatge de Mercadé a demostrar-nos una altra fórmula que és la seva. Els cinc anys de desaparició han servit més que res per deixar les coses on estaven i per haver de ratificar.

Lluís Mercadé, un veritable pintor constantment assessorat per una poesia quieta, de miniatura, de simple complexitat espiritual, esdevé l'artista del ponderable. On hi ha depositada una mínima veladura d'encís i una biologia físicament sensible, neta del pecat de la sensibleria, allí Lluís Mercadé

a dir, la brillantesa de l'occidentalització sobre la nítida sensibilitat nipona. Mallorca ha entrat de ple en la paleta de Mikoumo i la seva interpretació adquireix un veritable interès a força d'immissió personalitat i agudesia, destacant en aquests aspectes l'obra *Tomu i Isabella*, que és on batega amb més suficiència l'esperit semialter per l'atavisme i semibarroc per la influència llatina.

Salons de Primavera

La inauguració dels dos Salons d'enguany ens ha demostrat dues coses que volem significar abans de recensionar les obres exposades.

Primerament, un augment considerable en qualitat.

En segon lloc, una dignitat efectiva en la instal·lació que fa passar per alt alguna deficiència de darrera hora, ben fàcil de corregir per cert.

El principi honorabilíssim de vetllar per aquella dignitat esmentada, s'ha estès a tots els altres detalls. To de parets, velari, col·locació de les obres, etc., etc.

Cal doncs, en obrir l'atenció als Salons de Primavera, encapçalat-la amb un elogi sense reserves als que han tingut cura de llur realització.

ENRIC F. GUAL

Viatges Marsans, S. A.

Rambla Canaletes, 2 i 4 - BARCELONA

Lliura: Bitllets de ferrocarril i Passatges marítims i aeris; els Bitllets quilomètrics espanyols, a l'acte, facilitant ensams al client la fotografia necessària.

Reserva: Seients en els trens ràpids, Places en Pullmans i cotxes-llits, Habitacions en els millors hotels, Autocars per a gran turisme.

Organitza: també: Viatges individuals a preu fet, Excursions, Peregrinacions, Congressos, Creuers i molt especialment

Viatges de nocés: a Roma utilitzant els bitllets reduïts del 70 % que com Agència emissora dels ferrocarrils de l'Estat Itàlia lliura a l'acte a tot client al qual interessin.

MUSICA I RADIO

LA VIDA MUSICAL A BARCELONA

Balls Russos — Kreisler i Cortot

L'apogeu dels balls russos està íntimament lligat al nom de Diaghilew, aquest gran senyor cultivat, a l'energia i al fanatisme del qual aquesta branca de l'art deu tot el que ha pogut produir en l'espai d'uns vint-i-cinc anys. Després de la seva mort en 1929, la decadència es feia sentir gairebé immediatament. El que encara existeix avui de la seva famosa creació, no són sinó les restes, una bella mòmnia que es nodreix de l'esclat del seu temps de joventut exaltada i brillant.

Un petit resum de les obres creades per Diaghilew ens demostra de seguida que va saber atreure i triar el que hi havia de millor en la producció del seu temps. Gairebé cada una de les seves obres ha esdevingut clàssica i ha entrat en el repertori de les nostres més grans orquestres: *L'Oiseau de feu* de Stravinsky (1910), *L'après-midi d'un faune* de Debussy i *Daphnis et Chloé* de Ravel (1912), el mateix any *Petrúixka* i en 1913 *Le Sacre du Printemps*. De 1914 a 1928 s'estrena tota l'obra de Stravinsky; així, entre altres, *Pulcinella* (1928), la *Mavra* (1925), *L'Apollon Musagète* (1928). Ensenys hi contribueixen els millors compositors de tots els països amb obres mestres d'aquest gènere: al costat del Prokofiev, els francesos Erik Satie, Auric, Poulenc, Milhaud, els italians Respighi i Rieti, l'espanyol Falla, els anglesos Berners i Lambert, Richard Strauss. El darrer ballet la realització del qual fou impedita per la mort de Diaghilew, s'havia demanat a Hindemith. Sense parlar de la col·laboració d'un Coteau o d'un Picasso. En resum: en l'espai de deu anys — de 1909 a 1929 —, la tropa de Diaghilew no representa menys de set òperes i setanta ballets, gairebé exclusivament estrenes.

Intencionadament hem fet passar en revista aquests noms i aquestes dates. Car darrera d'aquesta estadística seca, trobem una voluntat que dirigeix aquesta producció meravellosa. La voluntat d'una unitat d'estil i de concepció artística es manifesta a través d'aquesta llista que avui ja no podria subsistir. En efecte, els Balls Russos que el Liceu ens presentava aquests dies, ja no són el producte d'aquella unitat perduda per sempre. Perduda per sempre la unitat del gust, la unitat d'escena i de música, d'invenció i d'execució d'aquells famosos Balls, amb els quals el seu fundador volgué un dia «retre justícia a totes les nou muses». Quan els Balls segueixen la gran tradició, quan Massin, quan Woizkowsky realitzen una de les obres meravelloses de llur primera època, sempre quedem emocionats i encisats. Però quan el ballet rus es presta a posar en escena simfonies de Brahms o de Txaikowsky, en el pitjor estil noucentista, amb aqueix fals entusiasme simbòlic i aqueixos falsos gestos d'evocació i de misteri, amb aqueixa llum difusa i aqueixos vestits verd-violeta-groc-bru, amb uns bastidors d'una indigència grotesca, aleshores ens adonem amb dolor que aquest gènere ja ha acomplert el millor de la seva tasca, ens adonem que dintre aquest estil el ballet rus ja no té funció artística en la nostra època.

No volem parlar del malentès de creure que es pot interpretar gràcies a la dansa una obra mestra del més pur estil instrumental com la *Quarta simfonia* de Brahms. Aquesta música és talment completa, talment perfecta en ella mateixa, que és refractària a tota transposició d'aquesta mena. És justament aquesta profanació el que engendra aquest al·lògisme pansit, i per tant gairebé insuportable, de la coreografia, en el qual Diaghilew no caigué mai. El secret del seu èxit i de la perfecció de les seves realitzacions era que sempre sotmetia el conjunt del seu pla artístic — música, coreografia, indumentària, decorats — a una idea concreta, que no es perdia mai — com ho veiem pels títols mateixos de les obres triades per ell — en els abismes d'un al·lògisme perillós i improductiu.

La millor prova de la nostra argumentació fou sens dubte l'èxit triomfal del *Sombrero de tres picos* de Falla. Quinze anys després de la primera representació a l'Alhambra de Londres, amb Ansermet, el mateix Massin, per desgràcia sense una partnària igual a la Karsavina d'aleshores, ens donava una idea del que el ballet rus havia significat durant un temps decisiu de l'evolució de l'art modern. Cada moviment, cada gest, cada inclinació del cap, cada pas dels peus tenia la seva significació real i inequívoca. El miracle de tot gran art es realitzava una vegada més, provocant justament en l'espectador l'única i necessària reacció *volguda*. Cap malentès possible, cap ornament superflu, tota l'acció artística limitada a la sola representació de l'expressió exigida: és el mateix esperit de l'objectivitat moderna que ens parla de la màquina d'hàbitar de Le Corbusier, de les línies sòbries i transparents d'un Picasso,

com dels gestos tan premeditats com espontanis d'un Massin o de les partitures netament construïdes d'un Falla. La tropa dels Balls Russos guanyaria molt, doncs, limitant-se a les obres mestres originals, al *Tricorni*, als encantadors *Mariners* d'Auric, a la *Petrúixka*, que ens produïen la més profunda impressió.

El jove mestre Dorati, sabent-se de cor la partitura del *Tricorni*, va saber donar a

El mestre Antal Dorati

la música tota la seva lucidesa rítmica, tot el seu joies esclat, tota la seva verba meridional. S'arribaria a creure que, com el gran dansari Massin, ha passat mesos i mesos a Andalusia, per tal de penetrar en l'esperit propi d'aquesta meravellosa composició. Però no: ha posat ara per primera vegada els peus en terra espanyola i no

El director general W. de Basil

aporta més que un talent innat d'una rica musicalitat, un marcat sentit rítmic que no coneix obstacles, un bell gest per a modelar el cant de les melodies.

***

La mateixa setmana, dos artistes d'anomenada mundial visitaven la nostra ciutat. Kreisler tocava en el concert de l'Associació de Música «da Camera» un programa exquisit, secundat pel seu eminent col·lega Pau Casals com a director d'una orquestra conuinada a tota pressa. Cortot donava tres concerts comentats en les Audicions íntimes de la mateixa societat, després d'haver inaugurat la seva activitat amb una conferència-concert sobre *Dos pòls de la música francesa: César Frank i Debussy*, al Conferència Club. Els dos artistes tenen un tret comú, el de la perfecció absoluta en el maneig de llurs instruments. És la perfecció que consisteix en la més gran economia de moviments, en el més alt gust del músic de debò, format en la tradició de la música clàssica i romàntica.

La temporada s'acosta a la seva fi. Acabarà amb un festival extraordinari en honor d'Arbós, amb dos concerts de l'Orquestra Simfònica de Madrid, sota el seu eminent director i amb la col·laboració de Pau Casals, els dies 12 i 14 de juny a l'Associació de Música «da Camera».

OTTO MAYER

El jazz, els discos i la ràdio

L'estudi de les relacions entre aquests tres termes és inesgotable fins al punt que no es pot pensar en el primer sense recórrer als altres; i del jazz ben poca cosa se'n parlaria de no haver rebut l'ajuda dels altres mitjans de difusió musical.

L'oient de jazz a través d'aquests mitjans és únicament cridat per la música i sols per ritmes i sonoritats, prescindint de la part espectacular, recurs al qual sovint van a parar moltes orquestres en defecte de la perfecció musical; i a aquelles que gaudeixen d'una perfecció d'execució, el jazz és un espectacle es costum a fer molta nosa.

La instrumentació original del jazz és obtinguda basant-se en instruments de metall, saxofó, banjo i piano, és a dir, prescindint completament del predomini del quartet de corda i servint-se amb preferència dels purament rítmics. Hom remarca, doncs, ultra el ritme, la dèria de les sonoritats pures i simples del trombó, saxofó o trompeta, més rudes, no hi ha dubte, que les dels violoncel·ls i violins, però no menys pures. Ara bé; el gramòfon, com també la ràdio, conserven els timbres i aminoren aquella agressivitat, bo i encomanant a l'audició una certa ressonància, i si l'estudi on actuen els executants està ben construït i la disposició dels músics envers el micròfon és encertada, aquesta ressonància avellutada millora tant l'audició que es troba a manca quan escoltem el jazz directament. Cal aclarir, però, que la majoria dels estudis de les emissores de ràdio, per llurs petites dimensions i sobretot per l'excés de recobriments de les parets, no donen aquesta sensació de buit, tan simpàtica. Pel contrari, certes retransmissions, les del Savoy de Londres, per exemple, són veritables models i permeten seguir les instrumentacions més difícils a través de la ràdio.

Un dels instruments bàsics del jazz, per ell rejuenit, el saxofó, és de característiques especials per a la reproducció; la seva veu surt completament neta del disc o de l'altaveu. És una llàstima que les emissores de ràdio no facin destacar els instrumentistes de jazz, confiant-los recitals de saxofó, puix hi ha una literatura prou extensa, no sols de temes que provenen del jazz — recordeu aquella deliciosa melodia *Lyone* —, sinó també d'autors anteriors a la nostra poca (no fa molts anys, la Banda Municipal interpretà un *Concerto* clàssic i fins transcripcions de violoncel·lo força estimables).

Només cal recordar els orígens del jazz i principalment del jazz *hot*, els anys que seguiren a la guerra, i considerar que fins que els discos assoliren un grau de perfeccionament tècnic que permetés l'audició amb una certa garantia, el jazz va anar vegetant sense assolir una perfecció definitiva. La ràdio ha donat una major difusió, però no ha estat, com els discos, i darrerament el cinema sonor, de tanta importància per al jazz. Cal només assenyalar el fet que la majoria d'audicions de jazz que s'escolten a través de la ràdio són de discos i únicament alguna retransmissió altera el que diem. I és que el jazz, quan no és un pretext per al ball, el gran públic no acostuma a escoltar-lo amb satisfacció, puix fins ara sembla no voler veure-hi res més que l'animador de la dansa. Dies enrera es pogué escoltar una excel·lent actuació de l'Orquestra Demon's, gràcies a un programa anunci, que dit sigui de passada, aquests programes han estat les millors esperances per al radiòent. Per contra, el jazz amb els discos ha arribat a una difusió extraordinària; ells són els que més han donat a aquesta música el caràcter cosmopolita de que gaudeix, i és únicament a través dels discos que podem seguir aquests magnífics conjunts. De Paul Whiteman, Ben Pollack, Armstrong o J. Sullivan, poc n'hauríem sabut sense els enregistraments que han escampat arreu llurs cèlebres síncope.

J. G.

NOTES DE RADIO

Condicions per a "speaker"

La setmana passada donàvem compte de les condicions que, segons el director de ràdio alemany Eugen Hadamowsky, es requerien per a ésser un bon *speaker*.

En una discussió sobre aquest tema, tinguda a la Tribuna de la Ràdio, de París, s'acordà això, sobre aquest tema dels *speakers*:

«Els auditors... després d'haver retut homenatge a l'esforç realitzat pels *speakers* de les nostres estacions, desitgen que els *speakers* posseïxin en grau màxim les qualitats de naturalitat i cordialitat necessàries per al contacte amb els oients, així com la cultura indispensable a l'exercici de llur tasca i al prestigi de la nostra radiofonia.

«Demanen que el reclutament dels *speakers* es faci per concurs, amb votació de referèndum per part dels oients, tal com es practica en gairebé tots els països del món, i entre persones que reuneixin certes qualitats, a saber: elocució fàcil, veu musical, *débit* regular, coneixement perfecte del francès i de la puntuació, coneixements artístics i d'altres matèries prou extensos.»

Amb aquestes condicions, no sols *speaker*, sinó ministre i tot, es pot ésser.

El Gran Premi del Disc

Fa quatre anys, el setmanari parisenc *Candide* va instituir el Gran Premi del Disc, que és atorgat per un jurat compost per elements de l'Acadèmia de Belles Arts, el Conservatori de Música, la crítica musical, etcètera. Aquest any hi havia Gustave Charpentier, el músic de *Louise*; Louis Lumière, l'inventor del cinema; el compositor Maurice Ravel, Jacques Copeau, Maurice Emmanuel, professor d'història de la música al Conservatori; l'escriptora Colette, Jean Périer, els crítics Emile Vuillemoz, Lucien Dubouché, Dominique Sordet.

Els diversos premis pugen 25.000 francs, que aquest any eren 30.000 gràcies a l'acumulació de 5.000 francs que el jurat de l'any passat no havia utilitzat. D'aquella suma de 30.000 francs, el jurat d'enguany n'ha repartit 26.500 i en queden per tant 3.500 a disposició del jurat de l'any que ve, a sumar a la quantitat inicial de la fundació, és a dir, en total 28.500 francs.

Per a fer-se càrrec de la importància d'aquest premi anual, cal tenir en compte el que era el disc deu anys enrera i el que és ara; el que Sordet en diu la situació moral del disc en aquell temps i la d'avui. En aquell temps, era impossible que un filharmònic, ni una persona de gust tan sols, s'interessés pel disc; en canvi, avui el disc ocupa un lloc preeminent no ja en la vida de moltes persones, sinó en els dominis de l'art, i això a hores d'ara ja no ho gosa discutir ningú.

Com que el Gran Premi del Disc no és una prova esportiva, un matx en el qual ha de quedar un vencedor, i, d'altra banda, el jurat vol que no sigui una consagració demagògica, sinó un advertiment i una orientació, alhora que un encoratjament a les cases editores, cal multiplicar el nombre de categories entre les quals es reparteix el premi.

Els discos premiats, de les diferents categories, són els següents:

Orquestra simfònica
La *Mer* (Debussy), Orquestra de la Societat de Concerts del Conservatori (Gramòfon).

Orquestra d'harmonia
Marxes de *Tannhäuser* i de *Lohengrin* (Wagner), Música de la Guàrdia Republicana (Columbia).

Música «da Camera»
a) *Sonata 42* (Mozart), per Hehzbah i Yehudi Menuhin (Gramòfon).
b) *Sonata en la major* (Fauré), per Magda Tagliaferro i Denise Soriano (Pathé).

Instruments
a) *Concert en la menor* per a piano i orquestra (Schumann), per Yves Nat (Columbia).
b) *Intermezzo de L'Arlesienne*. Solo de saxofó per Viard (Pathé).

Creació fonogràfica
Giration, ballet en un acte de Gabriel Perné (Columbia).

Declamació lírica
Litanie de supplication (Gretxaninoff), per Txaliapin i els cors de l'església russa de París (Gramòfon).

Cant
Au bord de l'eau (Gabriel Fauré), per Ninon Vallin (Pathé).

Cors
La Maitrise de la cathédrale de Dijon. Cors dirigits per J. Samson (Gramòfon).

Opereta
Amuse-vous, de l'opereta *Florestan I*, per Henry Garat (Salabert).

Cançó
Le beau navire, pels duetistes Gilles i Julien (Columbia).

Dicció
a) *Verligodin*, per Ivette Guilbert (Gramòfon).

b) *Les paysanneries lorraines*, de Georges Cheper (Odeon).

c) *Quand c'est aux autos de passer*, per Paul Colline (Pathé).

d) *Pourquoi pas?*, per René Dorin (Pathé).

e) *Derrié l'intervent*, per Jacques Martel (Polydor).

Escenes d'infants

L'herbe à lapin (del film *La Maternelle*), per Madeleine Renaud, Paulette Goddard i la Companyia infantil Sainte-Croix (Salabert).

Mencions d'honor
a) *Hamlet* (Shakespeare), adaptació fonogràfica de Jean Variot, decorat sonor d'Eugène Bigot (Columbia).

b) *Les Variacions Goldberg* (Bach), per Wanda Landowska (Gramòfon).

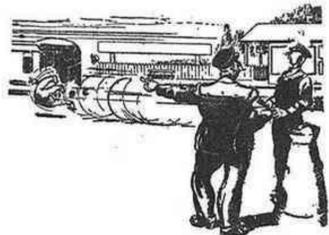
c) *Set sègles de música sagrada* (Lumen).

d) *Dnieprostroi* (Julius Moyfuss), orquestra simfònica de Julius Ehlich (Pathé).

Lucien Dubouché, que no és pas un crític benèvol, diu que potser *Hamlet* mereixia més que una simple menció d'honor. La sèrie de discos en què Variot ha enregistrat l'essencial del drama shakesperà no és perfecta ni remarcable, ni els intèrprets cap gran cosa. Però hauria volgut que el jurat tingues en compte que la iniciativa de dur *Hamlet* al disc no podia ésser considerada com un negoci, sinó com un sacrifici, i que l'esforç valia la pena d'ésser recompensat, perquè surt de la mediocritat. És una temptativa de teatre fonogràfic, no pas reeixida, però una temptativa d'un gènere que no existeix, i per això calia recompensar aquells discos, tot i ésser imperfectes. Així les cases productores haurien estat encoratjades a sortir dels camins fressats a cercar coses noves.

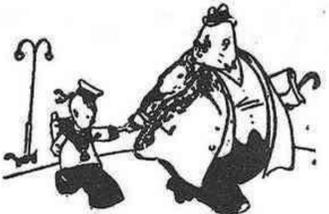
—Fixa't, papà, com aquest mico s'assembla a l'oncle Joan.
—Calla, no diguis això!
—Que ens pot entendre el mico?
(Moustique, Charleroi)

—Digueu-li que el tren no té parada en aquesta estació i, de totes maneres, que us doni el bitllet.
(London Opinion)

—Va bé aquest esport per aprimar?
—Fixa't en el cavall.
(Lustige Blätter, Berlin)

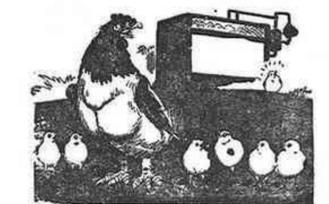

—Papà, un nen de col·legi m'ha dit que jo m'assemblava a tu.
—I tu què li has dit?
—Res, perquè és més fort que jo.
(Lustige Blätter, Berlin)

BUROCRACIA

—Edat?
—Vuit anys.
—Solter o casat?
(Humoristiche Listy, Praga)

—No vull que juegueu amb aquell pollet. És un fill d'incubadora!
(Il 420, Florència)

LA PINACOTECA

Marc i Gravats de GASPÀR ESMATGES

Successor d'Higini Garcia - Passeig de Gràcia, 34 - Telèf. 13704

Actualment fins al primer de juny exposicions de:

L. MERCADER
P. YNGLADA

Pintura
Dibuixos

EXPOSICIO DE PRIMAVERA

SALÓ DE L'ART MODERN (Palau de la Metal·lúrgia)

PINTURA, ESCULTURA, DIBUIX, ARQUITECTURA, ART APLICAT

OBERTA DES DE LES 10 DEL MATÍ A 7 DE LA TARDA

ENTRADA UNA PESSETA